

Co rak.-uher. vojín vědětí má.

.....

**Příručka pro rakousko-uherské
vojíny bez ohledu na hodnost.**

Přeložil a upravil

St. Vojna.

**V komisi c. a k. univ. dvorního knihkupectví J. G. Calve (R. Lerche)
v Praze.**

Tisk a náklad Jana Kúnstnera, knih- a kamenotiskárny v České Lípě.

Cena 70 hal.

Jména mých představených.

Sborový velitel: .....

Divisionář: .....

Brigádník: .....

Plukovník: .....

Velitel praporu: .....

Velitel setniny: .....

Nadporučík: .....

Poručík: .....

Velitel čety: .....

Velitel světnice: .....

Velitel kamarádů: .....

*Průvodník Jos. Einy. Fa.
R. k. Liv. 28. 3. Ers. Komp.
Lina a. 12.*

**Co rak.-uher. vojín
vědětí má.**

Průručka pro rakousko-uherské vojiny
bez ohledu na hodnost.

Přeložil a upravil

St. Vojna.

V komisi c. a k. univ. dvorního knihkupectví J. G. Calve (R. Lerche)
v Praze.

Tisk a náklad Jana Künstnera, knih- a kemonotickárny v České Lípě.

Obsah:

	strana		strana
Předmluva	4	Nauka o střelbě	43
Přísaha	5	Chyby při střelbě	46
Povinnosti a chování vojína	6	Strojní puška	47
A. Cvičební řád	7—25	Naše dělostřelectvo	48
Všeobecná část	7	Dělostřelecké střely	50
Rozkazy a znamení	7	D. Technické práce voji-	
Výcvik jednotlivce	9	novy	52—53
Harcovník	10	E. Služební řád I. díl	53—70
Palba	11	Chování podřízených	53
Úhrada střeliva	12	Služba všeobecná	55
Četa	13	Služba strážní	57
Setnina	14	Kdy stráž do zbraně nastoupí	59
Způsoby bojů	17	Chování postů	60
Rojová čára	17	Průkazné propuštění	62
Šturm	18	O zajetí	65
Četa v bitvě	18	Válečné články	65
Setnina v bitvě	21	Stupnice šarží armády	67
Bitovní rozdělení pěšího pluku	23	Šarže námořnictva	69
Boj náhodný	24	Šarže císařské německé ar-	
Prohledávání lesa	24	madý	70
Podniky po tmě	24	F. Zdravotní péče	71—73
Zápas pěchoty s jinými druhy	25	G. Rakousko-uherská vá-	
zbraní	25	lečná moc	73—91
B. Služební řád II. díl (polní	27—27	Branný zákon	73
služba)	27—27	Rozdělení armády v míru	74
Všeobecná část	26	Rozdělení armády ve válce	77
Zpravodajské patroly	28	Zásobování operujících trup	81
Zajištění	30	Munice vojínova	82
Pochodová zajištění	31	Etapy	82
Zajištění v klidu	33	Zvláštní nařízení ve válce	83
Polní stráže	34	Naše válečné loďstvo	85
Postavení polní stráže	35	C. a k. válečné lodě	86
C. Nauka o zbraní a		Taktické rozdělení loďstva	89
střelbě	37—52	Medaile za udatnost a pa-	
Látky výbušné	38	mětní	90
Dějiny ruční střelné zbraně	38	Znárodně bitvy	92—93
Pušky různých států	39	Slovníček česko-německý	95—105
Opakováčka	40	Slovníček německo-český	106—116
Hlavní součástky pušky	41		

Předmluva.

Když ve druhém válečném roce 1915 i nejstarší ročníky 1866 a 1865 k odvodům se dostaviti musily a pak následujícího roku v lednu a únoru k plukům povolány byly, bylo nám bývalým poddůstojníkům uloženo starati se o výcvik mužstva, které z dobré třetiny vůbec nikdy nesloužilo.

Sami jsme již za dobu téměř 30 letou mnoho zapoměli a nových věcí jak ve služebním tak i ve cvičném řádu se vyskytnuvších vůbec neznali.

Pidil jsem se po stručné a přehledné knížce k účelu tomu, lež v češtině podobné dosud nevyšlo.

Ja nucen trávití často na strážích, připadl jsem na myšlenku přeložiti a upravití pro našeho vojína příručku, která by mu v krátkosti vše podala, co nejnnutněji věděti musí. Výbornou pomůckou byla mi knížka p. Josefa Kňourka, c. a k. majora pěšího pluku č. 11. v. v. a pak německý spisek: „Das Wissen des Soldaten“ nakladateltvím Jana Kunstnera v České Lípě vydaný.

Poněvadž veškerá velení, hlášení a pod. diti se musí v řeči armádní, tedy německé, pokládal jsem za svou povinnost uvěsti vše nutné také v jazyku německém v závorkách, a ku konci připojiti slovníček.

Nechť přijata je knížka tato našimi vojiny s takovou dobrou vůlí, s jakou sestavena byla.

V Kolině, v červenci 1916.

St. Vojna.

Přísaha.

(Der Eid.)

Náš válečný lid má nám Františkovi Josefovi Prvnímu, z Boží milosti králi Uherskému, králi českému atd. atd. tuto přísahu složiti:

Přisaháme slavně Bohu Všemohoucímu, že budeme Jeho Apoštolskému Veličenstvu, svému nejjasnějšímu knížeti a pánu

Františkovi Josefovi Prvnímu

z Boží milosti císaři rakouskému, králi českému atd.
a apoštolskému králi uherskému

věrní a poslušní, že budeme také generálův Jeho Veličenstva a vůbec všech svých představených a vyšších poslouchati, je ctíti, a chrániti, jejich nařízení a rozkazů ve všech službách plniti, proti každému nepříteli, buď on kdo buď a kdekoliv toho požádá vůle Jeho císařského a královského Veličenstva, na vodě a na zemi, ve dne i v noci, v bitvách, útocích, zápasech i v jakýchkoliv jiných podnikcích vůbec, na každém místě, každého času, při každé příležitosti udatně a zmužile bojovati, že svých vojsk, praporů, korouhví a děl nikdy neopustíme, s nepřitelem nikdy ani v nejmenší srozumění nevejdeme, vždy tak se chovati budeme, jak toho vojenské zákony žádají a hodným vojákům přísluší a tímto způsobem že chceme se ctí žiti a zemřiti; tak nám dopomáhej Báh. Amen!

Povinnosti a chování se vojína. (Pflichten und Verhalten des Soldaten.)

Nejvyšším vojenským pánem jest Jeho Veličenstvo císař František Josef I.

Vojínovým vznešeným povoláním jest hájiti a zachovávat bezpečnost a postavení říše a vlasti a za tytéž také bojovati.

Poslušnost, věrnost, stálost, sebezapření a udatnost jsou vlastnosti, které vojína kráslí.

Jsa povolán zákon hájiti, musí se těmž sám podrobovati.

Slušným chováním se za všech okolností vyznamenávati má.

Ponevadž společnému, vznešenému účelu slouží, mají veškeré části ozbrojené moci společného ducha a jednotnost pěstiti a zachovávat. Tento koření v pocitech sdružení a podřízení zájmů osobních ku blahu celku.

Chování se před nepřítelem budiž bezvadné; u vykonávání svých povinností nesmí se vojin lekati ani nebezpečností ani obětí, ku přemožení protivníka věnujž veškeré své duševní a tělesné síly.

A. Cvičebný řád. (Exerzierreglement.)

Pěchota (Infanterie) tvoří hlavní zbraň. Jsou stejné spůsobilou k boji na blízko i do dále, k útoku i k obraně, je sto proti každému nepříteli, v každém území, jak ve dne tak i v noci a mlze svých zbraní upotřebiti. Ona rozhoduje bitvy a je jí možno i bez přispění ostatních druhů zbraní a proti nepřátelské přesile vavříň vítězství si vydobýti, pakliže jí sebevědomí a chuť k boji oduševňují, pakli neochvějná vytrvalost vůle při největší tělesné zdatnosti jí způsobilou činí, započatou bitvu vzdor všem překážkám a oběťm ku konečnému kýženému výsledku přivéstí.

Každý muž má být pyšným na to, že náleží nejdůležitější zbraní; musí se snažit svůj vlastní um co nejvýše stupňovati, neboť výsledek celku skládá se z výkonů jednotlivců; musí se svými soudruhy u plnění povinností, chuti k službě, pozornosti a vytrvalosti závoditi.

Pěchota, která formy pro boj potřebné plně ovládá a se naučila bez ohledu na každou šablonu tyto využitkovati, která vytrvale chodí, klidně a jistě střílí a svou palbu správně využívatí dovede, jest si své válečné úlohy jista.

Na pěstění zdraví, čistoty, udržování výstroje a výzbroje i zbraní, adjustování a pakování, udržování pořádku v kasárnech je nutno váhu klásti.

O rozkazech a znameních. (Befehle und-Zeichen.)

Sestává-li se povel (Kommando) z více slabik neb slov, tu vykonává se provedení při poslední slabice neb při posledním slově, jež je nutno důrazně vysloviti.

Pakli chybně provedené pohyby neb hmaty (Griffe) napraveny býti mají, velí se

„*Herstell*“ (znova)
načež původní postavení zaujati dlužno.

Znamení slouží k náhradě neb k doplnění rozkazů. Dáváti je jest nutno zřetelně a přesně. Jednotlivec, jenž je přijal, potvrzuje přijetí a porozumění zvednutím ruky do výše a opakováním téhož znamením.

Nehledě k občas ujednaným znamením, platí všeobecně následující:

„*Habt acht*“ (pozor) zvolání, neb zvednutí paže kolmo do výše a vydržení.

„*Marsch*“ (pochod) neb „*Halt*“ (stůj), zvednutí paže kolmo do výše a na to hned rychlé klesnutí téže.

„*Laufschritt*“ (běh) rychlé opakování znamením „*Marsch*“.

Nalezení nepřitele: mávání čapkou, šátkem, větví neb podob. nad hlavou.

„*Schwarmlinie*“ (v roj) vzpažení paží oboustranné.

„*Vergatterung*“ (nastoupit) Oboustranné napnutí paží a skřížení před prsoma. Platí také pro „*Schließen*“ (semknout) ku přivolání a pod.

„*Vorwärts*“ (ku předu) Opětovné kývání ve směru, jenž nastoupen býti má.

„*Schießen*“ (pal), „*Bajonett auf*“ (bodlo nasad), „*Bajonett ab*“ (bodlo dolů), napodobení dotyčného pohybu po případě šavli.

„*Feuer einstellen*“ (palbů zastav) opětovné kývání vyzvednuté paže na obě strany.

„*Nieder*“ (lehni) ukazování rukama směrem k zemi, po případě zaujetí postavení toho.

„*Verlängern der Schwarmlinie*“ (prodloužení rojové čáry) znamená „*Habt acht*“ pak vodorovně vzpažení proti křídlu Má-li skokem roj přesáhnout býti, pak následuje znamením „*Vorwärts*“.

„*Verdichten der Schwarmlinie*“ (zhuštění roje): znamená „*Habt acht*“, vodorovně roztáhnutí obou paží a označení jednotlivého roje. Pakli velitel zamýšlí roj zhustiti k výkonu skoku, dá ještě znamením „*Vorwärts*“.

Výcvik jednotlivce.

(*Einzelnausbildung*.)

Postoj (Stellung) budiž nenucený a volný. Vzdálenost od vedlejšího muže a šíři dlaně. *Fronlinie*, *rechter*, *linker Flügel* (frontová čára, pravé a levé křídlo).

Některé povely (Kommando): „*Habt — acht*“ (pozor), „*Ruh!*“ (pohov); „*Antreten*“ (nastoupit); (v dvojstupech, 2 kroky před velitelem) (*Kommandant*); „*Abtreten*“ (odstoupit); „*Öfnen*“ (rozestup); „*Schließen*“ (sevrít); „*Rechts — links um*“ (v pravo — levo bok) Otáčí se na pravém (levém) podpatku; „*Kehrt euch*“ (celý obrat na levo a levém podpatku).

Pohyb: V minutě 115 kroků (75 cm dlouhých), „*Laufschritt*“ (běh) 160 kroků (90 cm dlouhých). Směr (*Direktion*), vždy v pravo, pakli není jinak určeno.

Pochod boční: „*Rechts — links um*“; „*Marschieren*, *Direktion . . . Glied — Marsch*“; poloobrat: „*Zichung halb rechts (links)*“; otoč: „*Rechts (links) schwenkt*“.

Při povelu „*Rechts richt euch*“ (do prava se vyrovnat), jen vedlejšího muže viděti, v levo jen zdání frontové čáry (*Schein*).

Hmatce (*Gewehrgriffe*): „*Bei Fuss*“ (k noze); „*In die Balanz*“ (do ruky); „*Schultert*“ (naplecit); „*Bajonett auf*“, „*Bajonett ab*“; „*Zum vom*“ — *Gebet* (k — od

modlitby); „*Zum (vom) — Schwören*“ (k — od přísahy); „*Nabijení a střelba (Laden und Schießen)*: „*Laden — Ladet*“; „*Schießen*“, *Ziel die Infanterie vor uns, zehnhundert*, „*Fertig*“; „*An*“ (3 tempa vydržet) „*Feuer*“ (Cíl pěchota před námi, deset set, hotovo, miř, pal); „*Feuer einstellen*“ (zastav palbu); „*Weiter feuern*“ (dále pal); „*Patronen versorgen*“ (patrony schovat); „*Visitierung des Gewehrs*“ (prohlídka pušky); „*Generaldecharge*“, fertig, „*Hoch an*“; „*Feuer*“ (generální dešarže, ku vzdání pocty).

Harcovník. (Der Plänkler.)

Rojnice, rojová čára (Schwarmlinie) jest nejpřednější bitevní čarou, vedouc střeleckou bitvu (Feuerlinie) Jednotlivý muž v rojové čáře zove harcovník. Týž je k palbě připraven, (schußbereit) pakli získal volný prostor ke střelbě a podložku, k palbě hotov (schußbereit), má-li měřítko (Aufsatz) postaveno, a závěrku (Sperrklappe) otevřenu.

Harcovník má velitele svého roje (Schwarmkommandant) pozorovati a jeho příkladu bezpodmínečně následovati. Důležité zásady pro harcovníka:

1. Jistá a dobře mířená střelba, a co možno nejlepší využití zbraně.
2. V největším nebezpečení chladnokrevnost a poslušnost.
3. Zahájení palby se rozkáže.
4. Zastavení palby ihned, jakmile poručeno, aneb když přiměřeného cíle není, tudíž s náboji šetřiti. Padlým a raněným náboje odebrati.
5. Účinek vlastní palby a nepřitele stále pozorovati.

6. Rychlé přiblížení k nepříteli; na ohrožených místech rychlý běh, rychlé padnutí a povstání (Auf und Nieder), po případě lezení. Kryty (Deckungen) využití. Vydatné úpotřebení pěchotní lopatky (Spaten).
7. Výstřel (Ausschuß) má před krytem přednost. V předu jdoucím důstojníkům, šaržím a soudruhům také i bez rozkazu bezpodmínečně se připojiti.
8. V bitvě bez rozkazu necouvati. Vytrvání v nepřátelském ohni.

Chování se v noci:

1. Napjaté zkoumání a pozorování území. Vše pozorovati co se zvedá a pohybuje.
2. Zvýšené pozorování šramotů. Prostředků použití, aby přiblížení nepřitele se prozradilo. (Prázdny krabice od konserv, suché větve, střepiny atd.)
3. Orientování dle hvězd, kompasů, dle objektů, které ve dne zjištěny byly.
4. Tichý pochod se zamezením každého šramotu.
5. Spojení přísně udržovati.

Palba. (Das Feuer.)

Výsledek střelecké bitky spočívá v první řadě na připravenosti k palbě, na přesné disciplíně a odborném vedení palby.

Na veliké vzdálenosti budiž jen tehdy střeleno, pakli příznivých výsledků docíliti lze.

Hlavní způsob palby jest palba jednotlivá (Einzelfeuer).

Rychlost palby řídit se musí dle účelu bitvy, dle stávajících cílů a dle zásob střeliva.

Čím větší vzdálenost, čím méně viditelné cíle, tím delší bude pravděpodobně trvání bitky, tudíž nutno volnější střelíti.

Pakli obzvláštní spoření s municí nutným býti se jeví, aneb když jednotlivé cíle obštrélovány býti mají (ku př. důstojníci, štáby, patroly a pod.) budíž palba prováděna jednotlivými roji neb střelci, kdežto vše ostatní nechť se dle možnosti kryje.

Rychlejší musí se palba všeobecně státi:

1. při převaze nepřítelově k vyrovnání vlastního menšího počtu,
2. v útoku na krátkou vzdálenost, ke konečnému zničení nepřítelě,
3. při obhajování k zamezení přibliživšího se útoku,
4. při pronásledování palbou,
5. při přepadení a náhlém srazu.

Přechodně budíž rychlost palby stupňována:

1. když nepřítel pojednou větší cíle skýtá, tedy ve větších oddílech buď postupuje neb couvá,
2. ku podpoře postupu neb ústupu vlastních oddílů.

Úhrada střeliva. (Munitionsersatz.)

Každý velitel jest povinen mimo správného rozdělení a upotřebení střeliva čili munice starati se také o úhradu téhož.

V roji budíž střelivo při každé příležitosti vyrovnáváno, tak že harcovník více střeliva mající přebytek, soudruhům je postrádajícím tak stejnoměrně rozdělí, aby všichni stejně měli. K boji neschopným se střelivo odejme.

Dopravu střeliva do bitevní čáry obstarávají zpravidla postupující posily.

Se střelivem nutno co nejlépe hospodařiti.

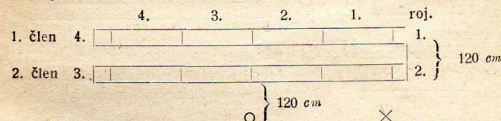
Četa. (Der Zug.)

Sestavení čety (Rangieren des Zuges): určení středu (Mittelmann) „*In anteriori N. N., Mittelmann, antreten!*“ Odpočítávání 1. 2, 1. 2, atd. Dvojky skočí za pravé jednotky, tvoříce druhý člen (Glied) a přiskočí na levo (pravo) na šíři daně. Jednotky jsou pak prvý člen (Glied).

Vzdálenost obou členů (Gliederdistanz) 120 cm.

Rota (Rotte) jsou dva za sebou stojící vojini. Dvojrota (Rottenpaar) = dvě roty vedle sebe. Četa má 2—4 roje, každý o méně než 4 rotách. 16 a více rot = 4 roje, 12—15 rot = 3 roje. Četa válečná má 4 roje po 12 mužích (6 rot). Dvojroty, velitele rojů a jich zástupce určiti, (Schwarmkommandant, Schwarmkommandant-Stellvertreter), střed (Mitte); určení bitevních patrol (Gefechtspatrouillen), boční kryt (Flankendeckung), distančníka (Distanzschätzer) po případě ordonance.

Četa v rozvinuté čáře (entwickelte Linie) ve 4 roje rozdělena:

○ velitel čety (Zugskommandant) □ velitele rojů 1—4 a křídelní šarže
× četař za frontou.

„*Vergatterung*“: Střed 2 kroky za velitelem; „*Öffnen in ein — Glied!*“ (do 1 členu); „*In den — Zug!*“ „*Reihen rechts (links) — um!*“ „*Doppelreihen rechts (links) — um!*“ (čtyřstupem v pravo (levo) bok); „*Reihen fallt ab!*“ (v

dvojstup); „*Einzeln abfallen!*“ (po jednom); „*Reihen marschieret auf!*“; „*Doppelreihen marschieret — auf!*“; „*Links (rechts) Front!*“ (v levo — v pravo čelem); „*Aufmarschieren halb — links (rechts) — Marsch!*“

Setnina.

(Die Kompagnie.)

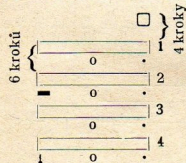
Setnina sestává zpravidla ze čtyř čet. Velitel čty stojí při sestavení setniny za středem své čty, jinak tam, kde četu svou nejlépe věsí, a současně velitele setniny pozorovati může. Povelu předchází návěští (Aviso) „Kompagnie“, při 2 četách pak „Halbkompagnie“ (pološetnina).

Formy setniny.

(Formen der Kompagnie.)

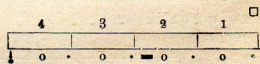
Setnina v koloně:

(spůsob při „Vergatterung“:)

Setnina v rozvinuté čáře:

(Při „Vergatterung entwickelte Linie“ kryje se velitel 2. čty za velitele setniny).

1—4 čty; □ velitel setniny; o velitelé čet; Δ šikovatel; • četaři za frontou; — distančníci a hudei.

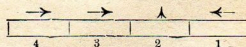
Z rozvinuté čáry do kolony.

Z místa:

„*Kolonne vorwärts!*“;

„*Kompagnie — marsch!*“;

„1. Zug — halt!“ atd.

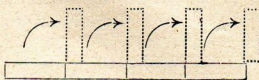

1. četa „*Doppelreihen links!*“,

3. a 4. „*rechts!*“.

Za pochodu: Kolonne rechts (links):

„*In jedem Zuge rechts (links) — schwenkt!*“;
„*Grad — aus!*“, „*Kolonne 1 Zug — halt!*“.

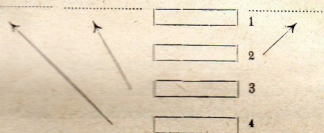

Na místě: „*Kolonne rechts — links, halb — rechts (links) Marsch!*“

Z kolony do rozvinuté čáry.

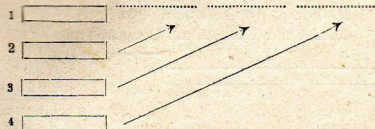
(Aus der Kolonne in die entwickelte Linie.)

„*Aufmarschieren — marsch!*“.

2. četa: „*Doppelreihen rechts um — links Front!*“, 3 a 4: *Doppelreihen links um — rechts Front.*

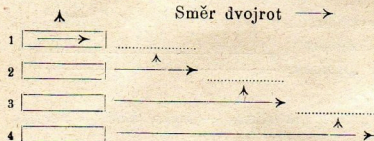
„*Rechts (links) vorwärts aufmarschieren!*“ — „*marsch!*“.

2, 3, 4. četa „*Doppelreihen rechts um — links Front!*“.

Na pochodu: „1. Zug halt, kurzer Schritt“ atd.

Z čet na stejné výši v dvojrotách:
„Links (rechts) aufmarschieren“.

1. četa „Links — Front“, 2, 3 a 4 četa vyjde ven, pak „Links — Front“.

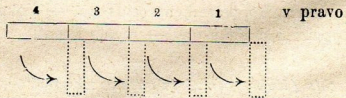
Dvojroty z kolony.
(Doppelreihen aus der Kolonne.)

„Doppelreihen abfallen rechts (links) um, „ster Zug: „Marsch“.

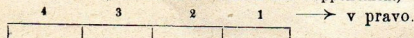
Kolona z dvojrot.
(Kolonne aus Doppelreihen.)

Z dvojrot do kolony ku předu.

„Kolonne rechts (links) vorwärts — halb — rechts (links):

Kolona do boku z dvojrot.
(Kolonne in die Flanke aus Doppelreihen.)

1. četa: „Rechts Front.“
2., 3. a 4. četa ve výši
1. čety: „Rechts Front!“

Způsoby bitev. (Die Gefechtsweisen.)

Boj (bitka, bitva) útočný (das angriffsweise Gefecht: Offensive) nastává tehdy, pakli se vojíni k nepříteli přiblíží, jej z postavení jeho vytlačí a způsobenými ztrátami k dalšímu boji neschopným učíní. Útok sestává z pohybů a postavení s palbou, která se až k „šturmu“ stupňuje.

Výhodami tohoto způsobu boje jsou morální účinkování na vojíny, volnost pohybová a operační.

Boj obranný (das verteidigungsweise Gefecht, Defensive) spočívá v setrvání v jedné a téže pozici a přiblížení k nepříteli.

Výhody: Volba bitevního místa, důkladná znalost území, využitkování téhož. Zakládání zákopů (Schützengraben) tudíž méně ztrát, než v bitvě útočné.

Nevýhody: Ztráta volnosti pohybů, nebezpečností malého přepečutí.

Při hájení protiútokem přejde vlastní voj ve vhodném okamžiku sám k útoku.

Ku obranným bojům náleží také postavení zdánlivá, která nepříteli ohledně našich hlavních oddílů klamati mají. Postavení zdánlivá jsou slabě obsazena, musí ale pozornost nepříteli na se obracet.

Rojová čára. (Die Schwarmlinie.)

Přechod vojska do čáry rojové určuje účinek palby nepřítelovy, poměry území a úkol bitevný.

Roje mohou po případě i pohromadě zůstatí a ve volném houfu velitele své následovati. Při tvoření rojů a pohybch budiž použito znamení na str. 8 a 9 uvedených.

Velitelé křídelních rojů (Flügelchwärme) starají se také i bez rozkazů o zajištění boku.

V účinném okrsku palby pohybuje se rojová čára „skočmo“ (sprungweise) v plném běhu.

Povel: „*Feuer einstellen*“ po případě udati postavení měřítka a „*Vorwärts*“. Běh ku předu v rotách neb jednotlivě, plížiti se a lézti ku předu.

Šturm.

(Der Sturm.)

Je-li nepřítel ohromen a vlastní oddíl se byl značně přiblížil (ve výcviku na 100 kroků), počíná šturm.

Velí se: „*Feuer einstellen, Sturm*“, pak „*Vorwärts, Hurra!*“

Na nepřítel se s nasazeným bajonetem žene útokem a palbou se pronásleduje.

U samostatných oddílů podporují části voje šturm palbou.

Četa v bitvě.

(Der Zug im Gefechte.)

Rojovou čáru musí býti možno utvořiti z každé formace, z každého směru, neb z každého pohybu. Rozsah téže řidi se dle dotyčných bitevních a územních poměrů. Vzdálenost harcovníků budiž od sebe raději vždy větší (normálně asi 2 kroky).

Při zřízení rojové čáry na místě rozvine se roj směrový (Direktionschwarm) na místě, ostatní pak v levo a v pravo od něho. Velitelé rojů musí vzdálenost rojů od sebe dověsti odhadnouti.

Utvoření rojové čáry z dvojrot ku předu:

1. roj na místě, 2. v pravo, 3. a 4. roj na levo. Při povelu: „*Schwarmlinie rechts (links) vorwärts*“, 2., 3. a 4. roj v pravo (levo) ven.

Povely k utvoření rojové čáry: „*Halblinks — Angriff auf den Wald!*“ (Útok na les). 1. *Zug Schwarmlinie, Direktion der gelbe Baum*, 2. *Schwarm*“ (směr žlutý strom) aneb:

„*Gradaus auf die Kuppe*“ (rovně na návrší), „*Vorrückung zwischen Weg und Graben!*“ (Postoupit mezi cestu a příkop). 3. *Zug Schwarmlinie, Direktion rechts!*“ nebo:

„*Auf der Stelle Schwarmlinie!* 3. *Schwarm Direktion!*“ (Na místě rojová čára atd.) čili:

„*Besetzung des Grabens von der Brücke bis zur Pappel!* 2. *Zug Schwarmlinie!*“ (K obsazení příkopu od mostu k topolu.)

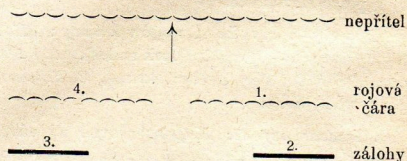
Je-li četa samostatnou aneb podmiňuje-li tak území, disponuje se následovně:

„1. und 3. *Schwarm Schwarmlinie am Saumwege* (na cestě). 3 *Schritte Plänklerabstand* (mezera harcovnická). *Rechter Flügel am Felsblock* (na skalním útesu), 4. *Schwarm linkerherum durchs Gebüsch gegen die Flanke* (v levo dokola křovím proti boku), 2. *Schwarm Reserve hinter der Zisterne*“ (záloha za cisternou) aneb:

„1. und 4. *Schwarm Schwarmlinie zur Vorrückung gegen den am Waldrand befindlichen Gegner* (... k postupu proti na okraji lesa se nalézajícímu nepříteli), 2. und 3. *Schwarm*

*Reserve hinter den rechten und linken Flügel! 1. Schwarm
Direktion die Baumgruppe“ (. . . skupina stromů).*

Provedení:

Jakmile zavzní rozkaz „Schwarmlinie“ odeberou se velitelé rojů před své roje, při dvojrotách vedle těchto.

Mimo oněch na str. 10. uvedených zásad platí pro velitelé rojů následující.

Upjatá pozornost na rozkazy velitele čety, opakování jeho rozkazů.

Každý harcovník opakuje povel „Feuer einstellen“, „Sturm“ a „Vorwärts“, ostatní rozkazy pak tehdy, pakli je harcovníci nepochopí, neb jim neporozumí.

Dozor na stavení měřítka a spotřebu střeliva.

Mimo toho je samočinná a porozumění plná součinnost velitelů rojů při vedení palby nezbytnou, jmenovitě tehdy i bez rozkazu musí zakročiti, pakli lidé ukvapeně střílí, neb když důležité a pojednou vystupující cíle obstřelovány býti mají anebo když postup sousedních oddílů palbou podporován býti má.

Poznatky pro vedení palby důležité, mají velitelé rojů i všichni ostatní harcovníci vždy bez vyzvání hlásiti.

Vedení palby obsahuje:

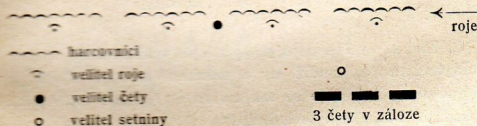
1. Volbu a zřízení palbového postavení, zjištění postavení měřítka, nařízení k započetí palby.
2. Volbu cíle a způsobu palby.
3. Vliv na živost palby (zavčasné zesílení), zastavení palby.
4. Trvalé pozorování účinku palby.
5. Šetření střelivem a péče o úhradu tétož.

Poddůstojník za frontou má nařízení velitele čety středit a podporovati.

Setnina v bitvě.

(Die Kompagnie im Gefechte.)

Bitovní forma setniny (die Gefechtsform der Kompagnie) dělí se na rojovou čáru a setninovou zálohu (Kompagniereserve). Počet čet, který do rojů z počátku určen jest, řídí se dle účelu bitovního, dle území, dle spoje s jinými, jakž i podle potřebného prostoru. Pakliže tomu poloha dovoluje, může i také celá setnina k rozvinutí rojů určena býti.

Setnina se 4. četami v boji.

Rozloha setniny se svazu spravidla 200 kroků.

Příklad rozkazu k rozvinutí.

„Angriff auf den Wald (útok na les). 1. und 3. Zug
Schwarmlinie Ausdehnung je 100 Schritt (rozloha po

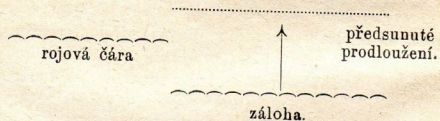

100 krocích). 3. Zug *Direction das Kreuz, Reserve: 2. Zug hinter der Mitte, 4. Zug im Staffel links!*"

Cety k rozvinutí rojů označené vedou se do určené fronty buď rozčleněné (aufgelöst) neb uzavřené (geschlossen). Zálaha dopraví se do přiměřeného poměru a postaví se tak, by kryta a chráněna byla. Jí náleží ochrana zad i boků. Velitel zálahy musí se tam zdržovati, odkud mu znamení a rozkazy velitele setniny viděti neb slyšeti možno, po případě vsune spojky (Verbindungen). Zálaha následuje roje způsobem odpovídajícím území a nepřátelské palbě.

Sesilování rojové čáry se děje:

1. P r o d l o u ž e n í m, čímž předsunování se má docílit, ku příkladu:

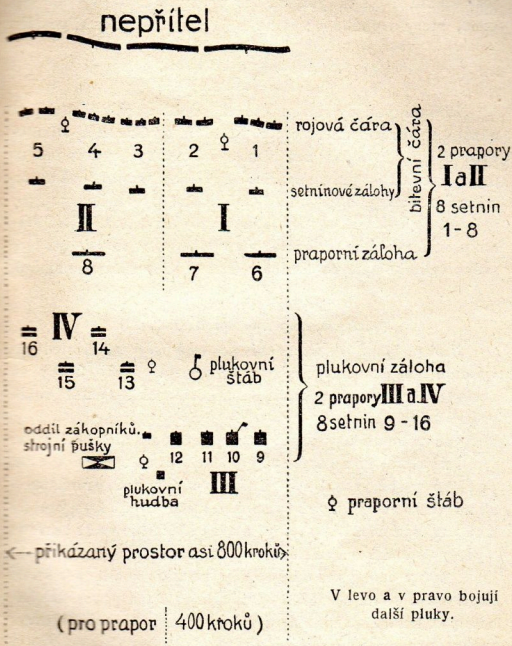

2. Z h u š ť o v á n í děje se zpravidla vsunutím do mezer. Zhušťovacímu roji buďž cíl a měřítko určeny. Pakli je předsunutí možné, děje se tak na povel: „*Feuer einstellen! Aufsatz X hundert, Vorwärts!*“

„Vorwärts“ mají všichni lidé opakovati. Při pomíchání necht velitelé čet a rojů nejbližše ležící skupiny převezmou.

Harcovníci, velitelé rojů a čet, jakož i zástupci poslednějších musí samostatně jednati, pakli vedení boje částečně neb zcela pracovati přestane.

Bitevní rozdělení pěšího pluku ve svazu.
(Gefechtsgliederung eines Infanterie-Regimentes im Verbands.)

Boj náhodný

(Das Rencontre)

jest utkání dvou pohybujících se protivníků. Ve výhodě jest onen, který druhého u vývinu k boji předčí, tedy si pospíší.

Prohledávání lesa.

(Walddurchstreifung.)

Bitevní patroly budtež těsně před hustý roj stavěny, a zálohy blízko něho. Směr necht je udržován a orientování dbáno: kompas neb slunce a hodinky (tyto otočí se malou ručičkou proti slunci; střed mezi touto a XII. na ciferníku ukazuje nám jih). Základní podmínky: Spoj jednotlivých oddílů navzájem a udržování téhož. Bez šramotu a ostražitě musí harcovník v lese postupovati, udržuje svého velitele stále na dohled a drže se přesně daného směru.

Podniky po tmě.

(Unternehmungen in der Dunkelheit.)

Útoky jakož i přepadení po tmě dějí se následkem vydatné působnosti zbraně velice zhusta. Také útoky na postavení opevněná provádí se v noci, pakli za dne dobře proveditelný nejsou.

Hlavní podmínky pro dobrý výsledek nočních bojů jsou:

Přiblížení se k nepříteli za hrobového ticha, přesné udržování spojení a směru při předsunování, konečně, rychlým útokem bodákovým za krátké a účinné palby na nejbližší vzdálenost vybojování konečného výsledku.

Palby lze jmenovitě tehdy použítí, má-li pozornost nepřítelova jinam obrácena býti. Děje se tak pouze slabými oddíly a krátce na to hlavní voj bez hlesu k rozhodujícímu útoku na zcela jiném místě přejde.

Nejostřejší kázní a udržováním semknutých řad musí zmatkům čeleno býti, které velmi snadno pod nepokojujícím vlivem tmy povstati a zhoubně působiti mohou.

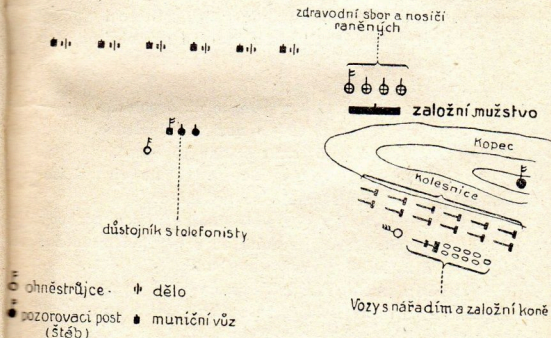
Zápas pěchoty s jinými druhy zbraní.

(Kampf der Infanterie gegen andere Waffen.)

Proti strojním puškám: šikmá palba.

Proti jízdě: Chladnokrevné přiblížení se na vzdálenosti co možno nejmenší, vyčkání, klidná a dobrá palba (na koně). Palba rozdělena budiž na celou útočnou frontu. Zbývá-li čas, nasadí se bodla.

Proti dělostřelectvu: Kryté a rychlé přiblížení. Obstřelování v době rozpinání děl (Auf- und Abproctzen)

Obr. 1. Baterie v ohňovém postavení.

a pochodu palbou pokud možno do boku. Cíly budtež: nechráněné mužstvo a koně.

B. Služební řád II. díl (plní služba). (Dienstreglement II. Teil (Felddienst).

Rozkazy: buďtež krátké, jasné a určité; necht jsou opakovány.

O hlášení (Meldungen): musí býti spolehlivá; buďiž přesně rozlišováno: co samo seznáno býti může, a co sděleno bylo (kým); co je doměnka a co důsledky. O nepříteli buďiž udáno, kde a kdy viděn byl, jeho síla a složení, zdali kam se pohyboval, jestli odpočíval, jaké postavení zaujímal, atd. Stopy a znamení, dle nichž na přítomnost nepřítelovu souditi lze, necht se též hláší; nepřitelem zanechané papíry (předměty), které bližší vysvětlivky o něm podati jsou sto, buďtež dle potřeby zaslány veliteli. Hlášením mohou i náortky k objasnění přiloženy býti. Hlášení v pravý čas, byť by i neúplná byla, jsou cennější než obšírná, leč opozděná

Pro udávání času:

12 h v noci až 12 h v poledne = dopoledne

12 h v poledne až 12 h v noci = odpoledne.

Znamení: 1 h 15' = 1 hodina 15 minut.

Pochody: Při pochodech cestovních (Reisemärsche) jest setkání s nepřítelem vyloučeno.

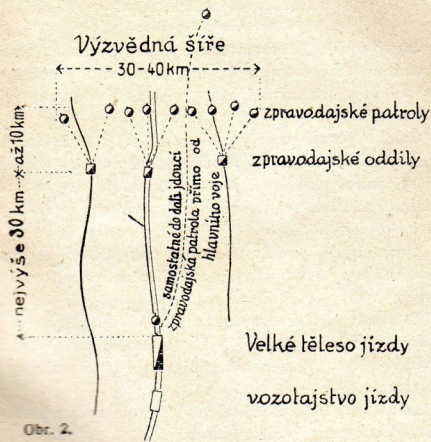
Bitevní pochody (Gefechtsmärsche): jsou pochody v blízkosti nepřítel, tedy setkání se s nepřítelem možné jest — tudíž zajištěn pochodováno buďiž.

Výzvědy (Aufklärung): Účelem výzvěd jest, o nepříteli potřebných zpráv zvědět, by správný obraz o rozložení jeho utvořen býti mohl.

Každý voják bez zřetele na hodnost musí získané zprávy a pozorování o nepříteli i bez rozkazu co nejrychleji hlásiti.

Podstata výzvěd záleží v tom, blízko k nepříteli se přiblížiti, jej přesně pozorovati, ve dne i v noci v patrnosti udržovati, a učiněná pozorování rychle a jistě povolánému veliteli hlásiti. Nejlepší hlášení je bezcenné, pakli pozdě cíle svého dosáhne.

Strategické výzvědy (do dálky) divise jízdy:

Obr. 2.

Obstarávání služby výzvědné přináležeti výhradně jízďě, obzvláště oně do dále.

Pakli tato po ruce není, aneb jí následkem nepříznivého území neb jiných okolností použití nelze, buďiž nahrazována cyklisty a pěchotou.

V území obtížném obzvláště v horách, po tmě, jakož i v blízkosti nepřítelů nahývá výzvědná služba pěchoty obzvláště ního významu.

Také vzduchová vozidla prokazují v tomto ohledu významných služeb.

Zpravodajské patroly. (Nachrichtenpatrouillen.)

Jasný rozhled, duchapřítomnost, lesť a odvaha, taktické porozumění, zručnost ve sdělování, pozorování jakož i možnost dobrého orientování, jsou vlastnosti dobrého velitele patroly.

Daleko jdoucí patroly buďtež nejméně 10 mužů silny.

Před odchodem nechť zkouší velitel pochodovou schopnost své patroly, na mapě nechť se orientuje o cestě, kterou se ubíratí má, aneb si ji načrtne, a poučí svého zástupce i mužstvo o daném úkolu.

Zpravodajské patroly pochodují tak, jak to jich úkol a území velí a využítují kryty tak dlouho, pokud možno a prospěšno.

Tam kde by překvapeny a obstřelovány býti mohly, nechť netvoří formace husté. Často jeví se nutným vyslání výzvědných rot, které znamením se vedou a poznatky své zpět signalisují.

Začasté ponechává velitel svou patrolu zpět a postupuje s několika málo průvodčími ku předu.

Malé nepřátelské oddíly buďtež nenadále napadnutí (záskokem neb přepadem) (Hinterhalt, Überfall).

Zpravodajské patroly dostaviti se musí rychle tam, kde úkol jich počíná; ponejvíce postupují stupňovitě od místa k místu tak, aby stále volný rozhled podržely.

Obrazec 3. znázorňuje jakou cestou se bráti nutno, aby se pokud možno nepozorovaně z lesa A k lesu I. došlo; směr cesty je tečkovanou čarou B—F—i—naznačen.

Obr. 3.

Patroly které daným směrem proniknouti nemohou, volí cestu jinou, aneb se rozdělí. Byl-li některým návrat odříznut, volí okliku aneb se probíjí; v nejhorším případě se rozptýlí, aby tak alespoň někteří z lidí zprávy přinéstí mohli. Rozptýlené patroly hledí se pak opět seskupiti.

Musí-li se patrola od vykázaného směru odchýliti, nechť to hlásí.

Krajinu musí si lidé dobře vštípití, aby cestu zpáteční i každý jednotlivec sám našel. Osady a jiná místa, kde by patrola snadno přepadena-býti mohla, nechť se minou, aneb nechť se vstup opatrně děje a procházení uspíší a nikdy k delšímu pobytu neupotřebí.

Každý muž nechť neustále na všechny strany vše bedlivě pozoruje, a každou byt i sebe nepatrnější stopu nepřítelovu veliteli patroly ohlásí.

Prach, lesk zbraně, stopy nohou a kopyt neb koleje, záře a kouř ohňů, hřmot, štekot psů a pod. prozrazují začasté blízkost nepřítelovu.

Obyvatelé buďtež nenápadně, aniž by vlastní účel otázky tušili, vyzptáváni.

Na silnicích, tábořištích neb místech odpočinku nalezené nepřitelem zanechané nápisy, poznámky o poštovních a telegrafních úřadech skytají často cenné pomůcky.

Totožnost pozorovaných vojáků má být co nejrychleji zjištěna, a s vlastní armádou za příčinou sdělování pozorování styk stále udržován.

Patroly výzvědné zjistiti mají napřed zajišťovací oddíly nepřátelské, jich rozsah a křídla. Pakli zjištění nepřátelské hlavní síly z dále je znemožněno, budiž nepřátelská zajišťovací čára buď obejita neb proražena.

Přenocování dějž se — pokud to daný úkol vůbec dovoluje — skrytě, v odlehlých dvorcích, na lesních parcelách, atd., v území nepřátelském pak nikdy v žádné osadě. Nutná vlastní zajišťovací pravidla nesmí nikdy opomenuta býti. Změna stanoviště dějž se za šera, tím stává se patrola takřka neviditelnou.

Se strany nepřítelovy přicházející výzvědné patroly a jednotliví muži musí se vlastním ochranným oddílem zvolna blížiti a rychle nechat poznati. Při pasírování polních strážů budiž jim vlastní úkol a pravděpodobná doba návratu sdělena.

Velitel výzvědné patroly jest zmocněn tuto dle vlastního uznání vším potřebným opatřovati, dopisy, telegramy a jinou korespondenci zabavovati a osoby zatýkati; opatření takováto je ovšem nutno po návratu ihned ohlásiti a zatknuté osoby a sebrané předměty odvésti.

Zajištění. (Die Sicherung.)

Zajištění slouží k obraně před náhlým nepřátelským přepadnutím a pozorováním.

Způsoby zajištění: Na pochodu pochodová (Marschsicherung) v klidu pak hlídková (Vorposten) zajištění.

Síla a vzdálenost zajištění od vlastního voje mají tak voleny býti, by nepřítel ku případnému přemožení tolik času spotřeboval, než by hlavní voj schopným se stal k boji. Zpravidla určuje se čtvrtý díl voje jako zajištění.

Pochodová zajištění. (Die Marschsicherung.)

Rozdělení: Přední stráž (Vorhut), zadní (Nachhut) a boční (Seitenhut).

Přední stráž má zajišťovati směr pochodu (Marschrichtung) překážky odstraňovati a při setkání se s nepřítelem tohoto tak dlouho pozdržeti, až by se hlavní voj k boji připravil. Jako přední stráž čety je roj, setniny četa, praporu $\frac{1}{2}$ setniny a má na špici přední hlídku (Vorpatrouille).

Tato odloučí se od přední hlídky tvoříc tykadlo k zajištění směru a k vypátrání nepřítelů sloužící a musí tudíž vždy k boji připravena býti.

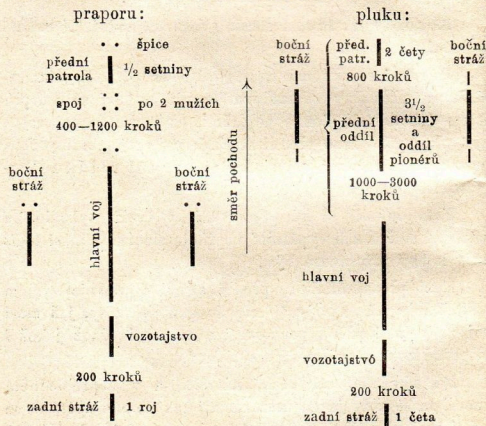
Mezi přední hlídkou, přední stráží a hlavním vojem buďtež roje jako spoje (Verbindungen) vsunuty, jež musí voj ze zadu i předu pozorovati a znamení téhož jakož i případné změny směru dále sdělovati.

Na silničních záhybech, návrších a v nepřehledném území musí vždy jeden muž zůstatí tak dlouho zpět, až se příští spoj přiblíží. Normální vzdálenost spojů obnáší 100 kroků, řídí se však dle území, v přehledném je tudíž větší, v nepřehledném menší.

Postranní stráž zajišťují bok (Flanke) hlavního voje. Je-li následkem nepříznivé polohy nemožno postranní stráž postavit, vysílají se u menších kolon stojící pozorovací patroly od přední stráže.

Zadní stráž zajišťují hlavní voj ze zadu a slouží také za pochodovou policii.

Pochodové zajištění,

Při zpátečním pochodu stává se přední stráž stráží zadní, jež bojující, nepřítele zadržuje.

Zajištění v klidu. (Sicherung in der Ruhe.)

Druhy: 1. Zajištění při odpočinku jest zajištěním v klidu (der gesicherte Halt) při kterém oddíly zajišťující čelem ven stojí a důležité body obsadí.

2. Oddíly, které nepřítelem ohroženy nejsou, zajišťují se předními pochodovými hlídkami (Marschvorposten).

3. Bojová zajištění (gefechtsmäßige Sicherung) používají se u oněch odpočívajících oddílů, které k boji připraveny zůstatí musí. Sestavují se tak, že se bitevní čára náležitě obsadí a zakope, objekty obsadí a pohotovosti (Bereitschaft) vyloučí. Ku pozorování nepřítele předsunou se naslouchací posty (Horchposten).

4. V blízkosti nepřítele staví se uzavřené přední stráže (geschlossene Vorposten). Účelem jich je, hlavní voj před náhlým převedutím chrániti.

Uzavřené přední stráže sestávají se z polních stráží (nejpřednější čára, pozorování, klamání), hlavní stráž, která polní stráž zaslává; dále z pohotovosti a při větších vojích staví se i záloha předních stráží (Vorpostenreserve).

Prapory a menší oddíly staví jen polní stráž a pohotovost.

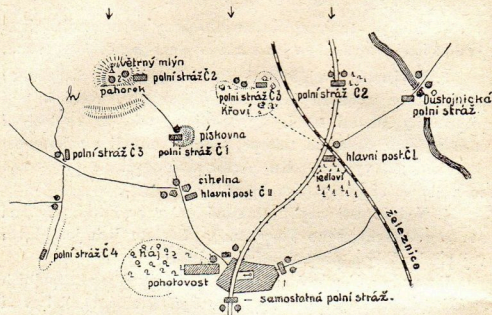
Všeobecná ustanovení: spojení jednotlivých dílů předních stráží jest nutno mezi sebou udržovati pomocí patrolových pochůzek.

Bezúčelné přestřelky na nepřítele buďtež zanechány, rušit klid a mohly by k neočekávaným bojům vésti. Postavení předních stráží nesmí býti se strany nepřítelovy viditelné. Při částech předních stráží nesmí býti polní stany stavěny a lze jich jako pláštů do deště upotřebiti.

Dovolení ke kouření udílí velitel hlavní strážě jednotlivým částem zajištění.

Směr nepřítele

Obr. 4. Postavení předních stráží pro pluk nebo brigádu.

Ke klamání nepřítele mohou přední strážě i jinak uspořádány býti než to okolnosti v pravdě vyžadují. Větší rozsah a zhuštění čáry předních stráží, udržování ohňů, postavení postů tam, kde jich netřeba, atd. jsou vhodnými prostředky k tomu.

Polní strážě. (Die Feldwachen.)

Hlavním úkolem polních stráží je pozorování nepřítele, a proto jest nutno stavěti je na bodech dobrý rozhled skytajících. Postavení jich dlužno řídit tak, aby nepřítelem

spuštěny býti nemohly a dobře kryty jsouce po případě obrany schopnými byly.

Za noci se polní strážě stáhnou zcela, aneb alespoň zpět do strážní čáry.

Síla polní strážě řídí se po dle její významu a po dle dřeva, které chrániti má a bývá to buď roj neb četa.

Hlavní a polní posty označujeme od pravého křídla a sice ku příkl. polní stráž č. 3 hlavního postu č. 2.

Postavení polní strážě. (Aufstellen der Feldwache.)

Velitel sdělí svým lidem, co o nepříteři známo jest, kde vlastní voj se nalézá, kterou hlavní stráží vyslána byla, které číslo má a které skupiny v pravo i v levo od ní se nacházejí. Jeho zástupcem je zpravidla zástupce velitele roje nebo čety. Patron vydává se 140 kusů každému muži. Zajištěně ubírá se polní stráž ke svému stanovišti, při čemž si každý muž cestu pamatovati musí.

Na stanovišti určeném setrvá pak zajištění tak dlouho venku, pokud polní postí a vedety postaveny nejsou.

K sousedním polním strážím vyšlou se spojové patroly (2 muž), do předního území pak patroly, které objekty stá. prohlédají.

Muži polních stráží buďtež postaveni v krytech; pozorování děj se směrem k sousedním strážím a ku předu.

Puška drží se v ruce, výzbroj a výstroj oblečena a kouření dovolí se jen za souhlasu velitele hlavní strážě.

Témuž budiž ukončení postavení polních stráží ohlášeno a náčrtek postavení zaslán.

Výměna děje se za 4—8 hodin; velitel, jenž střídání stráží v noci obstarává, musí se za dne orientovati.

Velitel polní stráže pečuje, aby: služba pravidelně a správně se konala, bitevní pohotovost se udržovala, propuštění (Abfertigung) za jeho přítomnosti se dělo, hlášená pozorování jím samým zkoušena byla, důležitá pozorování veliteli hlavní stráže hlášeno bylo, aby postavení technicky sesíleno bylo, a konečně vedety poučeny byly, co z vlastních patrol a pod. před frontou se nalézá.

Vedety jsou oddíly 2 neb více mužů, které předepsaný prostor před polní stráží pozorovati a vše nápadné veliteli znamením neb voláním hlásiti musí.

Vedety buďtež velitelem polní stráže postaveny na doslech a na dohled a na místě nepřítelem neviditelném (na stromech, věžích, střechách a pod).

Zbraň drží k palbě připravenou, a za noci nesmí vedeta ani lehnouti ani sednouti.

Vystřídání děje se po hodině po případě i dříve samotným velitelem polní stráže. Nová vedeta poučí dosavadní o všem, co jí věděti nutno.

Se strany nepřítele přicházející lidé nesmějí odmítání byti. Podezřelé osoby zadrží se obvyklým voláním: „*Halt! wer da!*“ (Stůj! kdo zde!)

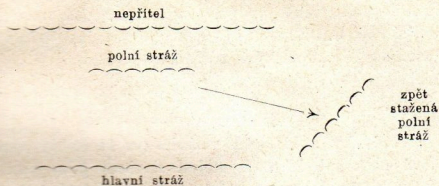
Nezůstanou-li při druhém zvolání státi, buďtež zastřeleni. Pakli se však na zavalání uposlechne, zvolá se „*Vorwärts!*“ (ku předu), při patrolách pak: „*Kommandant vor!*“ (velitel v před) aby se dotyční legitimovati mohli neb hesla udali.

Bliží-li se nepřátelští jednotliví pozorovatelé neb slabé patroly, buďtež chyceni neb zastřeleni,

V noci se volání omezuje, jelikož by se postavení prozrazovalo. Jsou-li vedety přepadeny, střelí na poplach.

Hlásí-li se nepřátelští vojín jako zajatci, nechť odloží ihned zbraně, k čemuž se velí: „*Hände hoch!*“ (ruce vzhůru). Spáskou k výstřelu připravenou se sledují a patrola zavede je na hlavní stráž.

Při bližení silnějších nepřátelských oddílů vyrozumí se hlavní stráž a sousední polní stráže. Když polní stráž nepřátelské oddily není sto zadržeti, stáhne se zpět, aniž by tím účinek palby hlavní stráže rušila.

Polní stráže stavi se od sebe dle útvaru území (přehledu) za dne na 500—1000 kroků od hlavní stráže pak nejvýše na 1200 kroků. Okrslek, který hlavní stráží chráněn býti má, obnáší 2—3000 kroků.

Stáhnutí předních stráží nařizuje onen velitel, který je postaviti kázal.

C. Nauka o zbrani a střelbě. (Das Waffen- und Schießwesen.)

Válečné zbraně rozdělujeme na:

1. na blízko účinkující (Nahwaffen), bajonet, bodlo a šavle,

2. do dále účinkující střelou (Fernwaffen) a) ruční zbraně (puška, karabina, štuc, pistole opakovačka; b) strojní puška (Maschinengewehr); c) děla (polní, horská, pevnostní, obléhací, pobřežní a loďní (Feld-, Gebirgs-, Festungs-, Belagerungs-, Küsten-, Schiffs-Geschütze).

Látky výbušné.

(Explosivstoffe.)

Bezdymný prach (rauchloses Pulver) upotřebuje se od zavedení opakovaček (Repetiergewehr). Týž jest želatinovaná střelná bavlna v šupinkách. Zápalná teplota obnáší 250° C. Ekrasit upotřebuje se jako trhací látka do min a dělostřeleckých nábojů.

Dějiny ruční střelné zbraně.

Předovky s hladkým vrtáním (ve 14 století jako hromové pušky) byly v 15 století zlepšeny jako hákovnice, vážily 6 kg a vrhaly 70 gr těžké olovené kule na 250 kroků.

Roku 1640 zavedena puška s křesacím kamenem, roku pak 1814 polním podmaršálkem baronem Augustinem zlepšená perkuska.

V roce 1854 zavedené tažené předovky systému Lorenz použity byly v polních taženích 1854 a 1866. Kalibr měly 13·9 mm, střely 30 gr těžké a nesly nejdále na 1200 kroků.

Po té zavedena byla přechodně v roce 1867 soustava Wänzel, prvá to rakouská zadovka.

Pak následovala soustava Werndl kalibru 11 mm, s 24 g těžkými střelami na vzdálenost 2000 kroků.

Roku 1866 zaveden systém Manlicher, kalibru 11 mm (černý prach), roku 1888 M. 86·90 kalibru 8 mm, s slabě dýmajícím prachem, a konečně r. 1902 M 95 kalibru 8 mm s bezdýmým prachem.

Data o puškách různých států:

stát a systém	model	kalibr mm	váha pušky bez bajon. kg	délka střely mm	váha prachu g	početní rychlost ve vteřinách m	největší nosnost v krocích *
Rakousko (Manlicher)	M 95	8	3,65	31,8	2,75	620	2600 *
Německo komise pro zkoušení pušek	M 98	7,92	4,10	28	3,2	875	2000 m
Turecko (Mauser)	M 90	7,65	3,9	30,8	2,65	652	2000 m
Francie (Lebel)	M 93	8	4,18	32	2,75	638	2000 m
Rusko (Mossin Nagant)	M 91	7,62	3,99	30,23	2,22	630	2700 *
Anglie (Lee-Enfield)	M 03	7,69	3,73	31,5	2,08	617	2560 m
Belgie (Mauser)	M 89	7,65	3,9	30,2	2,4	600	2000 m
Srbsko (Mauser)	M 99	7	4	30,5	2,45	745	2000 m
Rumunsko (Manlicher)	M 93	6,5	4,01	31,4	2,35	740	2100 m
Bulharsko (Manlicher)	M 88	8	4,49	31,8	4	530	3000 *
Italie (Manlicher-Carcano)	M 91	6,5	3,8	30,5	2,28	700	2000 m

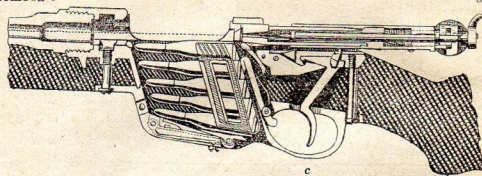
Opakovačka M 95.

(Das Repetiergewehr M 95.)

Opakovačka M 95 (systém Manlicher) má ráž 8 mm (kalibr) a může z ní jedním nabitím 5 patron v pouzdru (Magazin) za sebou vystříleno býti.

Váha bez bodla (bajonetu) obnáší 3·65 kg, délka pak 1·272 m.

Komora b

spoušť c

Obr. 5.

Podélný řez opakovačkou M 95 s nabitým pouzdrem.

Tažená část vrtání opatřena jest rýhami (Drall) t. j. 4. šroubovitě vinutými žlábký. Měřítko (Aufsatz) připouští střelbu na 2600 kroků.

Obr. 5 znázorňuje nabitou pušku s pouzdrem (5 patron). Jakmile se závor a) (Verschlusskolben) ku předu vsune, vezme nejhořejší patronu s sebou, a zavede ji do komory (Laderaum) b). Stisknutím spouště (Züngel) c) uvolní se jehla (Schlagbolzen) (leží podél v a) a tlačena jsouc perem ku předu, narazí špičkou na zápalku, (Kapsel) na dně patrony se nalézající. Tímto povstale jiskry vniknou do schránky prachové (Pulverraum) v patroně, zapálí prach, a střela následkem výbuchu (Explosion) téhož vyvrstěna z hlavně letí počáteční rychlostí 620 m ve vteřině.

Touto puškou vyzbrojeni jsou: pěchota, myslivci a zeměbrana.

Munice pro opakovačku a karabinu sestává z patrony M 93. Táž je z mosazného plechu, a má na spodním dně zápalku M 90. Náboj váží 2·75 gr prachu šupinkovitého (Scheibchenpulver) střela sestává z ocelového pláště (Stahlmantel) a vyplněna je jádrem z tvrdého olova (Hartbleikern).

Hlavní součástky pušky.

(Hauptbestandteile des Gewehres.)

1. hlaveň (Lauf); 2. měřítko (Aufsatz); 3. závor (Verschluss); 4. skříň s podavačem (Kasten mit dem Zubringer); 5. pažba s hoření pažbou (Schaft mit Oberschaft; 6. garnitura; 7. bajonet s pochvou (Bajonett mit der Scheide); 8. rekvizity.

1. hlaveň je vrtána, přední otvor sluje ústí (Mündung) zadní pak komora (Laderaum), střední myšlená podélná čára pak osou hlavně (Laufachse). Tažená část hlavně slouží k vedení střely a jest šroubovitě vinutými rýhami opatřena, které „tahy“ nazýváme.

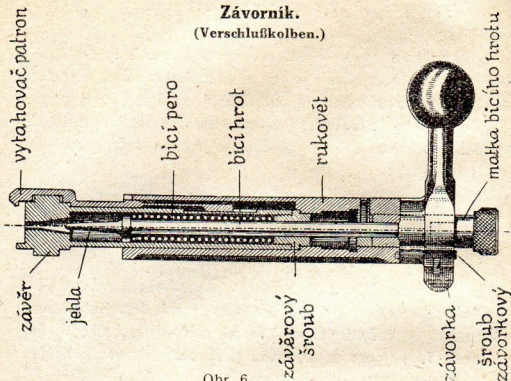
Pr ů m ě r vrtání mezi polmi (Felder) zove kalibr čili ráž a obnáší 8 mm.

Na předním konci hlavně nachází se muškový stojánek (Kornstöckel) s muškou (Korn).

2. M ě ř í t k o (Aufsatz) je rámové, šoupátkem měřítkovým opatřené. Rám měřítkový opatřen jest rozdělením na vzdálenosti (Distanzen) 300 až 2600 kroků, šoupátko pak 600 až 2400 kroků v odděleních po 200 krocích; složené

Závorník. (Verschlusskolben.)

Obr. 6.

měřítka má normální postavení na 500 kroků (Normalaufsatzstellung).

3. **Závěr** (Verschluss) sestává z pouzdra (Gehäuse) vedle spouště (Abzug) a závorníku (Verschlusskolben). Pouzdro má patronové lžďko, (Patroneneinlage) závorkový klid (Sperrklappenrast), závorkovou lištu (Leiste) a pouzdrový ohon (Gehäuseschweif). Spoušť sestává pak z vlastní spouště (Züngel) spoušťové páky (Hebel), ozubu (Stollen), vyhazovače (Auswerfer) s hřebem (Stift) a spoušťového pera (Abzugfeder).

K závorníku náleží jilec (Griffstück) se závěrkou (Sperrklappe) a šroubem (zvenčí), závěr (Verschlussstück) se šrouben (uvnitř), vytahovač patron (Patronenzieher), bicí tyčinka (Schlagbolzen) a matkou bicí

tyčinka (Schlagboizenmutter) a konečně bicí pero (Schlagfeder).

4. **Skříň s podavačem** (Kasten mit Zubringer) sestává ze skříňového dna s lučičkem (Kastenboden mit Griffbügel) držítka magacínu (Magazinhalter) a podavače (Zubringer).
6. **Garnitura**: hoření a dolení kroužek puškový (Gewehrring) trn (Dorn), hoření a dolení řemenový kroužek (Riemenbügel), pažbová lišta (Kolbenschiene), pažbová bota (Kolbenschuh).
8. **Rekvizity** slouží ku konservování a rozkládání po případě k opětovnému sestavení pušky. Tyto jsou: cídící šňůra (Putzschnur) s vodící vložkou (Führungshülse) cídící tyč (Putzstock), mosazná vytírací tyč (Wischstange), vývrtka (Schraubenzieher), chránič ústí (Mündungsschützer) a ústové víčko (Mündungsdeckel).

Bez rozkazu smí vojin jen závorník rozebrati: Rozebrání následujících částí je vůbec zapovědno: měřítka, mušky, závorky, spouště, podavače, držícího pera, řemenového kroužku, pažbové lišty a boty.

Puška se napínacím perem vypne (entspannt), závěrkou zavře (geschlossen), měřítka postaví normálně a je k uložení připravena.

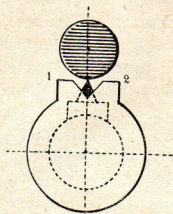
Při upotřebení budiž pušky s velikou opatrností a pozorností používána a tato nepoškozována. Po upotřebení necht se neprodleně vyčistí a namastí.

Nauka o střelbě. (Das Schießwesen.)

Zorná čára (Visierlinie) zove se ona čára, kterou si od oka mířícího přes vrubek (Grinsel) a mušku k cíli vedenu myslíme.

Mířiti (zielen) značí zornou čáru na cíl říditi.

Normální míření je s muškou v úrovni (mit gestrichenem Korn).

Obr. 7.

Měření s muškou v úrovni značí, že špička mušky se do středu vroubku tak posadí do stejné výše hrany visirující (zorné) 1—2, aby cíl na špičce mušky seděl. Hrana visirující 1—2 musí při tom ležeti vodorovně. Mimo ten způsob míření stávají ještě ona s jemnou a hrubou muškou (feines — grobes Korn); v pravo neb v levo se vřeno u muškou (rechts — links geklemmtes Korn). Pakli však se

tyto způsoby bez potřeby použijí, značí to chybu v míření a ovšem také v trefení.

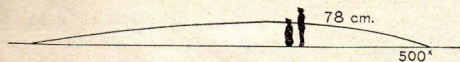
Dráha letu (die Flugbahn). Tlak prachových plynů vyrazil střelu z hlavně. Následkem své tíže popisuje tato křivku dolů k zemi se přichylující, a tato křivka zove se dráha letu.

1. Aby terč trefen byl, musí ústí hlavně přiměřeně zvednuto býti a to stane se měřítkem.
2. Nejhlubší postavení měřítka (300 kroků) zachytí při míření na dolní hranu terče všechny cíle které až do výše 36 cm (krytý ležící figura) v dráze letu se nalézají.

Obr. 8.

Normální postavení měřítka (500 kroků) trefí veškeré cíle, které 90 cm vysoké jsou (klečící figury).

Obr. 9.

S měřítkem na 600 kroků střílí se na cíle ve výši muže a vyšší.

Obr. 10.

U figur přebíhajících (vorlaufend) klademe bod míření do středu figury.

Vzdálenost střelce od cíle musí s měřítkem v souhlas uvedena býti.

Zdvih letu střely: (Flughöhe) nejvyšší bod dráhy letu je při 800 krocích vzdálenosti $2\frac{1}{2} m$; při 1000 krocích $4\frac{1}{2} m$; při 1600 krocích 16 m; při 2000 krocích pak 31 m a konečně při vzdálenosti 2600 kroků 70 m. Největší nosnost pušky činí 5000 kroků, při čemž však účinek střely je již nepatrný.

Rozptýlení (Streuung). Pakli jeden a týž střelec, z téže pušky a na tentýž cíl vícero ran vypálí, nezapadají tyto na jedno místo, nýbrž vykazují rozptýlený obrazec tref. Tuto vlastnost zoveme rozptýlením. Příčiny jsou: poměry teploty, jakost pušky, osvětlení mušky a cíle, jakož i nálada a povaha střelce.

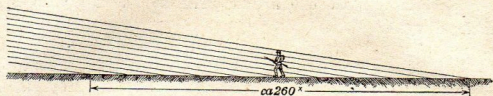
Rozeznáváme rozptýlení výškové, šířkové a hloubkové.

Chvost (die Garbe). Když při střelbě oddílů veškeré body nárazu střel na ploše nárazně navzájem se spojí, obdržíme obrazec chvostu.

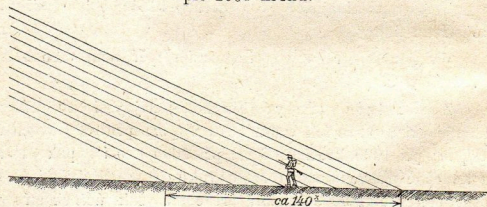
Chvost vnitřní (Kerngarbe) jest prostor, ve kterém se nejvíce střel (asi 70 %) spojuje.

při 600 krocích

Obr. 11.

při 2000 kroců.

Obr. 12.

Vzdálenosti střelby (Schußdistanzen) nazýváme do 800 kroků malé, do 1600 kroků střední a přes 1600 kroků velké.

Chyby při střelbě (Fehler beim Schießen)

jsou: nesprávné postavení nohou, předsunutí pravého ramě, nedostatečné obemknutí pažbového krku a nedostatečné přitisknutí pažby na rameno, přílišné naklonění hlavy ku

předu, sklon hlavy v zad, kroucení pušky v ruce, dýchání při stisknutí spouště a rychlé strhnutí téže.

Při střelbě budiž přihlíženo k tomu, aby těle spočívala na obou nohou, by cíl sledován byl při míření od spoda nahoru, by krk pažby zcela a pevně držen byl. Ukázováček vsune se až k druhému článku na spoušť a pozvolným zavíráním téhož necht se spoušť stáhne.

Strojní puška

(Das Maschinengewehr.)

V Rakousko-uhersku upotřebuje se ve válce pevnostní strojní puška M 4 (systém Maxim) a M 93 (systém Škoda).

V polní a horské válce zavedena je strojní puška M 7/12 (systém Schwarzlose). Munice je 8 mm, na popruhu 250 patron. Váha pušky obnáší 20 kg, stojanu 20 kg, ochranného štítu 40 kg, kteréž na 3 koně k nošení rozděleny jsou. Munice pro pušku činí 10.000 patron, na 5 koních složených.

Obr. 13. Strojní puška.

Strojní puška střílí podobně jako repetyčka s tím rozdílem, že patrony nejsou v magacínech po 5 kusech, nýbrž na popruzích po 250 kusech upevněny. Zpětný náraz prachových plynů (Rückstoß der Pulvergase) upotřebuje se k samočinnému napínání bicího hrotu a posouvání popruhu s patronami.

Strojní pušky lze upotřebiti vodorovně, v pravo a levo, takže ní široké fronty nepřítel obšťelovati lze. Strojní puška dává v minutě 500 ran. Dá se tudíž s prospěchem použiti tam, kde nejedná se o vytrvalou palbu, nýbrž o rychlé vystoupení, ku př. ku šturmu, útoku jízdy, přepadnutí atd.

Náše dělostřelectvo.

Polní dělostřelectvo.

(Feldartillerie.)

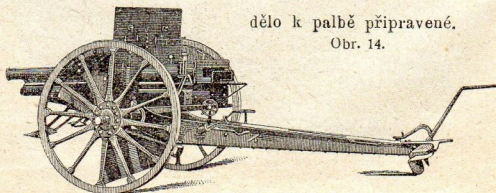
8 cm polní dělo M 5 je dělo opatřené bronzovou rourou, která po výstřelu se zpět posune; opatřeno je 4 $\frac{1}{4}$ cm silným ocelovým štítem.

Dráha letu střely je mírně zahnutá.

Obsluha. 6 mužů a 6 koní zapřažených.

Polní dělo sestává se z vlastního děla (váha 1000 kg) a z kolesny (Protze) ve váze 800 kg.

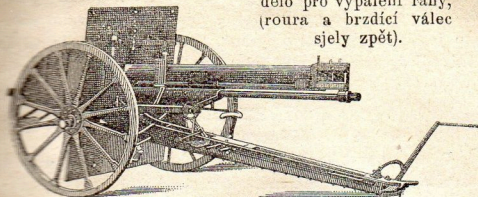
Počet střel pro 1. dělo: v kolesně 33 ran (24 šrapnelů a 9 granátů).

dělo k palbě připravené.

Obr. 14.

dělo pro vypálení rány,
(roura a brzdící válec
slyely zpět).

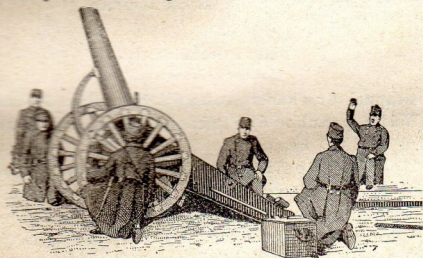

Obr. 15.

V muničním voze baterie: dalších 93 nábojů.

Ran za minutu: 8 tempírovaných.

10 cm houfnice (Haubitze) M 99. Dráha letu je obloukovitá tudíž na skryté cíle se užívá. Roura je kratší, nemá ochranného štítu a neposunuje se po výstřelu zpět; júnk je více, jako u polního děla. Rychlost palby je menší. Váha náboje obnáší 14 kg u šrapnelů a 13 kg u granátů.

Obr. 16.

Těžká houfnice v ohňovém postavení s největší elevací (zvednutím) namířena.

15 cm houfnice M 99/4. Dráhy letu, tvořící vysoký oblouk, používá se proti pevným objektům. Hlavním nábojem je 15 cm ekrasitový granát M 99, který okolo 40 kg váží, 7·3 kg ekrasitu obsahuje a na 5000 m letí.

Horské dělostřelectvo.

(Gebirgsartillerie.)

7 cm horské dělo (Gebirgskanone). Lehké dělo k nošení na 3 koně rozdělené. Roura má 114 kg na 1 koni, lafeta asi 200 kg na 2 koních.

Náboje pouze 5 kg těžké, s nosností na 5—6000 kroků.

7 cm horské dělo M 8, po případě 9 } s ochranným štítem
10 cm horská houfnice M 8 } a zpět sjíždějí rourou.

Těžké útočné dělostřelectvo.

(Schwere Angriffsartillerie.)

24 cm hmoždířové dělo, 30·5 cm hmoždířové dělo s automobilovým vlakem a **42 cm houfnice.**

Dělostřelecké střely.

(Artillerie-Geschosse.)

Šrapnel (8 cm kalibr), váha 6½ kg, naplněn 300 kulemi.

Váha prachového náboje ½ kg, celá patrona s obalem váží 8½ kg.

Největší dostřel: tempírovaný 6200 m (Tempírováním zoveme postavení zápalky na určitou dobu, ve které se šrapnel roztrhnouti má).

V bitvě na blízko tempírováním předčasným výbuch na 270 m neb kartáčový výstřel na 5—10 m.

Použití: na živoucí cíle. Následkem rozptýlení do hloubky na cíle hluboko rozčleněné.

Obr. 17.

Účinek šrapnelu s rozptýlením do hloubky na as 400 kroků.

Obr. 18.

Účinek granátu, pakli s údernou zápalkou vystřelen byl, tudíž při úderu do cíle vybuchne.

Obr. 19.

Účinek minového granátu z vypáleného hmoždíře, který teprve tehdy vybuchne, když určitou vrstvu cíle byl proniknul.

Obr. 20.

Účinek granátu, který se zapálenou zápalkou vypálen byl, tedy ve vzduchu exploduje.

Granát podoben jest šrapnelu, má tutéž váhu a může rovněž tempírován býti. Ucinkuje jen jevnými útoky při rozptýlení na strany a nahoru. Největší nosnost 7000 m.

Obě střely mají časové a nárazové zápalky.

Svítecí kule (Leuchtkugeln) slouží k osvětlování menších území; také k signalisování se jich používá.

D. Technické práce vojínovy. (Technische Arbeiten des Soldaten.)

Jakmile žádných přirozených krytů (příkopů, břehů, atd.) nestává, musí sobě vojín takovéto zrobiti.

Kryty takové slouží jednak k ochraně proti nepřátelským střelám a pozorování, jinak ku skytání dobré podložky k jisté ráně.

Potřebné síly krytů oproti střelám pěchoty: ocel 2 cm, železo 4 cm, beton 25 cm, křemel a šterk 30 cm, cihlová zeď 50 cm, písek 75 cm, obyčejná hlína 1 m.

Pěchota ozbrojena je rýčem (Spaten) a sekyrkou (Beilpicke).

Rýč je 50 cm dlouhý, sestává z násady (Stiel), kroužků (Ringe), žebra (Rückenblattrippe) a plechu (Schaufelblatt).

Sekyrka je 44 cm dlouhá.

Střelecké kryty pro střelce ležícího mají být 30 cm, pro sedícího 60 cm, pro klečícího 80 cm a pro stojícího 130 cm vysoké.

Zběžné (rychlé) kryty (Flüchtige Deckungen) v nepřátelském ohni jsou jednoduché střelecké kolébky (Schützenmulden). Tyto bývají 1 m dlouhé, 60 cm široké a 15 cm hluboké.

Zřizování krytů děje se podle času, který k tomu vybývá. Musí se dbát na (podřídání rostlinstvem okolí), aby se nelišily a nenápadnými staly, jest velmi důležité.

Pakli čas dovoluje, mohou spojovací příkopy do země a rezervám klikatě zřízeny býti.

Přenosná výstroj stanová (tragbare Zeltausrüstung). Každý muž nosí část stanu (Zeltblatt) a 3 stanové koly (Zeltplöcke). Ze 4 stanových výstrojů možno zříditi stan pro 6 mužů, se 2. pak pro 3 muže.

E. Služební řád I. díl. (Dienstreglement I. Teil.)

Veškeré osoby ozbrojené moci jsou v užším služebním svazu nejen co podřízení představeným, nýbrž i všeobecně jako nižší vyšším podřazení.

„Vyšší“ (Höhere) je oproti vojínu každý, kdo vyšší šarži (hodnostní třídu) má, než on sám.

„Představený“ (Vorgesetzter) jest ten, komu následkem služebního řádu a ústrojí rozkazovati přísluší. Ti pak, kteří na jeho rozkazy odkázáni jsou, slují „podřizení“ (Untergebene).

K zajištění přesné a účelné služby jest postavení a působnost osob, velitelství atd., určité stanovena, kteréž pak služebnímu styku za normu slouží a tato zovou se služební řád (Dienstordnung).

Tento předpisuje, aby veškeré služební záležitosti postupně ke všem těm došly, jimž rozhodování o nich neb udělení případných rozkazů přináleží. Cesta tato sluje cesta služební (Dienstweg).

Musí tudíž vojín záležitosti, o kterých veliteli praporu rozhodovati náleží, nejprve veliteli své setniny přednésti.

Chování se podřizených (nižších).

(Das Verhalten der Untergebenen (Niedereren.)

Subordinace (podřizenost) koření v neomezené poslušnosti podřizeného proti představenému, a nižšího proti

vyššímu, jakmile tento ve službě rozkazovati počne. Subordinace jest ušlechtilé, všeobecnému dobru směřující podřízení vlastní vůle rozkazu a zákonu.

Subordinace žádá, aby podřízený každý rozkaz svého představeného bezpodmínečně, ochotně a v pravý čas, pokud mu to podle jeho sil a stávajících okolností možno, vykonal.

Před vykonaným rozkazem námitky činiti — předpokládá, že okolnosti vůbec tomu dovolují — jest jen tehdy možno, když dle náhledu podřízeného prospěch služby toho žádá, aneb když vykonání rozkazu neodstranitelné, představenému však neznámé překážky v cestě stojí.

Neuzná-li představený námitky tyto, budiž rozkaz ihned a bez další odmluvy vykonán.

Uložený trest musí voják bez odmluvy přijmouti a s odevzdáním trpěti. Polehčující okolnosti mohou dvěma soudruhy během 48 hodin služební cestou předneseny býti.

Každá prosba má dobře uvážena býti, aby zbytečné obtěžování představených se zamezilo.

Vojín má prosby své nejprve bezprostřednímu svému představenému přednésti. Pakli tento, jakož i další postupně vyšší představení prosbě jeho vyhověti nemohou, a také ani velitelství setniny to není, jest prosebníku dovoleno cestou služební papírnímu neb i plukovnímu velitelství tuto svou prosbu přednésti.

Všem příslušníkům vojska náleží právo stěžovati sobě na utrpené křivdy; každá stížnost přednesena budiž osobně a ústně. Mužstvo nechť přednese stížnost následujícího dne, avšak během 3 dnů po utrpeném bezprávi bezprostředně u raportu pododdělení.

Vojín smí služební cestou stěžovati si až k brigádnímu velitelství.

Kdo neoprávněnou stížnost vědomě přednáší, neb byv pooděn tuto dále vede, budiž potrestán.

Představený (vyšší) oslovuje se slovem „pane“ a pojménováním jeho šarže, podmaršálkem (Feldmarschalleutnant) počínaje pak „excellence“.

Disciplína jest souhrn subordinace, věrnosti, povinnosti a pořádku ve vojsku.

Pořádek ve světlici (Zimmerordnung) nařizuje, že v každé místnosti, kde mužstvo ubytováno jest, nejvyšší šarže, po případě i vhodný voják velení ve světlici vede. Velitel světlice je za udržování disciplíny, pořádku a čistoty zodpovědný.

Služba všeobecná.

(Dienstbetrieb im allgemeinen.)

Budíček (Tagwache) jest pro vojsko znamením k vstávání a k přípravě k dennímu zaměstnání (v létě od května až včetně září o 5. hodině, v zimě od října do dubna o 6 hodině).

Večerka (Retraite, Zapfenstreich) je znamením k návratu do obydlí; obyčejně troubí neb bubnuje se o 9. hod. večerní, může však za zvláštních okolností dříve neb i později nařízena býti.

Inspekční šarže jsou orgány velitelů u vykonávání služby vniterní.

U každé setniny je určen desátník ode dne (Korporal vom Tage) a inspekční svobodník (Inspektionsgefreiter) ku službě té. Dle potřeby zastává desátníka ode dne i svobodník, a inspekčního svobodníka pak spolehlivý pěšák. Tyto inspekční šarže opatřeny jsou poboční zbrání a služebními odznaky. Služba jich počíná oddělováním stráží a končí jím také. Přijímání a předávání služby budiž u raportu hlášeno.

Povinnosti desátníka ode dne (Obliegenheiten) jsou:

1. O budíčku vzbudí mužstvo, ohlásí v kanceláři nemocné (Marode) a k rapportu určené.
2. Předá ranní rapport inspekčnímu šikovateli.
3. Dohlédne na čištění obytných místností.
4. Doprovodí nemocné k lékařské prohlídce (Marodensite).
5. Dohlédne v kuchyni a stará se, aby mužstvo k vyrukování zavčas sestaveno bylo.
6. Spojí a sestaví rapport a představí šikovateli.
7. Dohlédne na rozdělení menáže, čištění kuchyňského nářadí a kuchyně.
8. Jest přítomen vydání rozkazu a výpravy (Abfertigung).
9. Dohlíží na pořádek a čistotu v obvodu setniny, jakož i na arestanty.
10. Po večerce prohlédne světnice, zaznamená chybné a vše v ranním rapportu oznámí. Příhody mimořádné oznámí ihned.
11. Při vkročení důstojníka do obvodu setniny hlásí se témuž ihned.
12. V noci bdí desátník do 1 hod. v noci, inspekční svobodník pak od této až do budíčka službu obstarává. Přes den podporuje inspekční svobodník desátníka ode dne, a obzvláště pochůzky mimo kasárny obstarává.

Vojínové a svobodníci hlásí svá onemocnění veliteli světnice, a desátníku ode dne, poddůstojníci pak svým bezprostředním představeným. Uzdravení nechť hlásí se u rapportu.

Abý po nepředvídané případy patroy a asistence po ruce byly, neb strážce se sesíliti mohly, tvoří se z každého

v místě spojeného oddílu pohotovost (Bereitschaft). Tato musí ve dne i v noci tak adjustována býti, aby co nejdříve a nejrychleji nastoupiti mohla. Přísná pohotovost (strengere Bereitschaft) má úplně oblečena, po případě též vyzbrojena zůstatí.

Poznatky (Erkennungszeichen) v garnisonní a polní službě slouží obzvláště v noci a mlze ku zjišťování osob; jsou to polní ozev (Feldruf) a polní přihlas (Losung).

Služba strážní. (Der Wachdienst.)

Rozeznáváme čestné strážce a ochranné strážce, a takové též posty. Stráží a postů ochranných používá se k zajištění vojensky důležitých bodů a objektů a k střežení vězňů. K těmto strážím čítá se i stráž staniční (Stationswache). Strážce staví se úplně vyzbrojeny a ostrými náboji opatřeny. Každému povelu předchází aviso „Wache, Bereitschaft“.

K oddělování stráží předvádí se mužstvo do služby jdoucí dle setnin nejvyšší šarží. Po přehlídce fronty nejvýše přítomným staví se puška k noze (bei Fuß).

Po té se strážce vyvolávají, činí obrat v pravo (rechts um und links herstellen).

Jednotliví velitelé vystoupivše 4 kroky před frontu velí „Bei Fuß“.

Výkon oddělení stráží hlásí se pak nejvyššímu přítomnému; ten velí pak: „Wach- und Bereitschaftskommandanten marsch“, vydá poznatky, (Feldruf, Losung) upozorňuje na opatrnost, atd. a velí konečně: „Eintreten“. Po té oddělující velí: „Wachen —

Rechts schaut“, hlásí správné rozdělení jich, a prosí o další rozkazy.

Nejvyšší přítomný dá pak povel: „Wachen rechts (links) abmarschieren“. Velitelé jednotlivých stráží předstoupí pak na 4 kroky před stráž ve směru odchodu a velí: „Reihen (Doppelreihen) rechts (links) um, Wache rechts (links) schaut“ a odvedou své strážní oddíly.

Po vystřídání jednotlivých stráží má velitel (Wachkommandant) veškerá ve strážných předpisech (Wachverhaltungen) obsažená nařízení provést, jakož i mužstvo jemu podřízené poučiti.

Velitel stráže smí stráž bez rozkazu jen tehdy opustit, pakli obchůzku koná, neb patroly vede. V tomto případě má velení svému zástupci předati.

Mužstvo stráže nesmí se rovněž o vlastní vůli vzdáliti. Při onemocnění neb jiných případech, kdy vystřídání nutným se jeví, musí se toto ihned nadřízenému velitelství ohlásiti.

Spaní v noci jest jen třetině strážného mužstva, a sice oněm, naposled vystřídáným postům dovoleno; čtvrtina veškerého mužstva musí se vyjma nepohodu a krutou zimu za každé okolnosti nalézati poblíže pušek mimo strážnice.

Velitel stráže zůstává také v noci za přesnou službu strážní zodpovědným.

Střídání postů děje se po 2 hodinách za kruté zimy neb vedra po 1 neb i 1/2 hodině.

Toto jakož i oblékání pláště a jiná opatření ochranná může velitel stráže dle svého uznání určit.

Ve strážnicích a jich okolí musí pořádek a čistota panovati, v noci pak světlo udržováno býti

Pitky, karban, návštěvy cizích a nepřístojná pohodlnost na strážích jsou nejpřísněji zakázány.

Kdykoliv stráž do zbraně vstoupiti má, volá hlásný post (Schnarrposten) v pravý čas silným hlasem: „Gewehr heraus“, načež stráž co nejrychleji s puškou na rameni nastoupí. Velitel postaví se 4 kroky před pravým křídlem.

Do zbraně nastoupí stráž:

A. Ku vzdání poety a sice:

1. nejsvětější svátosti; 2. panovníku, členům císařského domu jakož i cizím vladařům a jich rodinným členům; 3. kardinálům; 4. vyslaneům cizích mocí, když jako takoví se objeví; 5. jenerálům (admirálům) štábním důstojníkům vojska, pakli služebními odznaky neb čáskou opatření jsou; 6. Korouhvím ozbrojené moci a praporům měšťanských sborů; 7. Vojům, již důstojníkem s tasenou šavlí vedeny jsou.

B. o budičku, polední a večerní modlitbě, jakož i při večerce. Při modlitbě se velí: „Bei Fuß“ — „zum Gebet“ — „vom Gebet“.

C. u příchodu visitujícího důstojníka neb obchůzce. V plné výzbroji při vystřídání, požáru v blízkosti stráže, poplachu a při shluknutí (sročení) před stráží.

Beze zbraně: při procesích, pohřbech aneb když větší davy lidstva kolem táhnou.

Stráž může zbraně použití, pakliže zatčení vinníka nemožným se stává. Pakli účel bajonetem docíliti se dá, nebudíž stříleno. Střílení je vůbec vyloučeno, pakli by životy nezúčastněných ohroženy byly. Viz také str. 61 a 62.

Při vystřídání postů (Ablösen der Posten) postaví se starý post na ono místo, na které zaveden byl. Závodčí

jde tak, aby nový post v levo od starého, a on sám krok proti němu stál.

Závodčí (Anführer) přesvědčí se, zdali v obvodu posta vše je v pořádku, a označí mu prostor, ve kterémž se pohybovati má (Begehungsbereich). Když mu byl vše sdělil, nač pozor dávatí má, dá si vše opakovati. Při předávání budíž tiše mluveno, a hleděno k tomu, by nikdo nepovolán neposlouchal. Nabíjení a vybíjení nechť děje se opatrně. Při předání vzdají si postí navzájem poctu na povel: „*Posten links und rechts schaut.*“ — Po té velí závodčí: „*Alter Posten kehrt euch — Marsch*“, načež starý post se závodčím odejde.

Chování se postů: Každý post musí důležitostí své služby proniknut býti, obdržených nařízení pamětlivým zůstatí a povinnosti jemu uložené v celém rozsahu a co nejsvědomitěji plniti. Obzvláště před nepřitelem nechť vstíjí si v paměť důležitost své úlohy, a nejvyšší nebezpečné následky, které mu neplněním jeho povinností povstati mohou.

Pod největším trestem nesmí post své stanovisko opustiti a závodčím vyznačený obvod bez nejnutnější potřeby překročiti.

Posti smí se pouze v obvodu závodčím vykázaném pohybovati.

Za žádných okolností nesmí si dovoliti nějakou pohodlnost, ani jísti, ani pítí neb kouřiti a usednouti; usnutí a opilství se co nepříněšnji trestají.

Puška visí na rameni, a jen tehdy, je-li post na jedno místo pevně vázán, smí se k noze vzíti.

Pušku nesmí post nikdy z ruky dáti, ani si ji svým představeným dáti odnáti.

V blízkosti posta nesmí žádné znečištění a v okrsku jeho sročení trpěno býti.

Post nesmí dovoliti, aby se mu někdo příliš přiblížil.

Vyjma krátké vysvětlení nesmí se post do žádných rozhovorů pouštěti, a odkázati každého tazatele na velitele stráže. Jen vyšším dá žádané vysvětlení.

Rozkazy přijímá post jen od velitele stráže samotného, neb jím vyslaným důstojníkem, poddůstojníkem neb závodčím.

Zpozoroval-li post něco zvláštního, onemocněl-li okamžitě neb nebyl-li včas vystřídán, volá závodčího neb nejbližšího posta; není-li touto cestou dorozumění se stráží možné, požádá kolem jdoucí osoby o vyrozumění velitele stráže.

V případech velice důležitých, obzvláště když je okamžitá pomoc nutná aneb neodkladného zakročení stráže třeba, a post nijakým způsobem zprávu dáti nemůže, vystřelí na poplach, dbaje při tom o všem náležitě pozornosti.

Za deště, sněhové vánice neb silných větrů může post ochranné budky strážní (Schülerhaus) neb jiného po ruce jsoucího přístřeší použití, musí však v tomto případě pozornost svou tím více zostřiti. Musí je však ihned a za každého počasí opustiti, jakmile toho jeho povinnosti, jeho jistota a bezpečnost vyžadují anebo když se voje, hlídky, obchůzky, dozorní představení (Inspizierende Vorgesetzte) blíží, a pak také vždy, když poctu vzdávají aneb vystřídán býti má.

Post zatkne každého, kdo jeho příkazů neuposlechne. Zbraně může použiti, pakli:

- a) násilně zraněn neb útokem nebezpečně ohrožován jest.
- b) opětovně hrubě urážen byl a předchozí napominání bezúčelným zůstalo.

- c) vinník jako nebezpečný zločinec stráží zatčen, neb jí k přísnému hlídání předán byl, byť i bez násilného protivení, nehledě k varovným voláním, prechl, pokud jiných prostředků k zadržení po ruce není.
- d) vinník za nepřátelských okolností podezřelým se stává a na zavolání bez uspokojivé odpovědi přechá.

V míru nemá však nikdy stříleno býti, když použiti bajonetu k dosažení účelu postačí, dále v případě c) také tehdy ne, kdyby výstřelem životy nezúčastněných ohroženy byly.

Pro dvojposty platí předpisy všeobecně pro posty jednotlivé určené.

Muži dvojpostů nesmí spolu mluvit a chovají se při přecházení tak, by pozornosti jich nic neušlo.

Hlásný post (Schnarposten) má mimo oněch pro posty platných předpisů dbáti ještě následujícího:

Nesmí žádnému nepovolnému přístupu ku zbraním a vstup do strážnice (Wachzimmer) dovoliti.

Když je třeba, volá stráž do zbraně („Gewehr heraus“); přsí neb sněží-li, zpraví o tom velitele stráže, aby se zbraně pod střechu uklidily.

Průkazné propuštění. (Die Abfertigung.)

Průkazným propuštěním má se ve všech případech nabýti jistoty tam, kde očitost sama, jako za noci, mlhy, aneb v době nepokojné a nebezpečné ano i ve dne, nestačí.

Při průkazném propuštění jest za války neb mimořádných poměrů největší opatrnosti třeba. Obzvláštní zřetel dlužno bráti na osobu samu, její šat a výslovnost. Děje-li

se průkazné propuštění za pomoci poznatků, odevzdají se tyto vždy po tichu.

Za poměrů obyčejných podlébají průkaznému propuštění u stráží po večerce: hlídky, obchůzky, důstojníci v dozorné službě, u postů jednotlivých pak, kteří u pracháren neb skladišť traskavin a nábojů stojí, za noci veškeré se blížíci osoby.

Na osobu, kterou má post propustiti, zavolá v přiměřené vzdálenosti: „Halt, wer da!“ (Stůj, kdo zde!) Při tom vezme pušku v pohotovost (fertig) s ústím hlavně nazdviženým a závěrkou uzavřenou.

Obdrží-li od zastaveného úplně uspokojující odpověď, která jakékoliv podezření vylučuje, volá post: „Passiert“ (přechod volný).

Osoba zadržaná může nyní ve své cestě pokračovati, post podrží ji však stále na očích.

Obdrží-li post odpověď nedostatečnou aneb žádnou, a není-li stávajícími poměry podezření odůvodněno, vyzve se osoba zadržaná k návratu s připomenutím, že v pádu neuposlechnutí použito bude zbraně; za nebezpečných poměrů a podezřelých okolností budiž podezřelý zatčen a až do příchodu patroly neb vystřídání zadržen.

Pakli by zadržžený neb zatčený na posta ruku vztáhl, může týž ihned zbraně použiti (nejprve bajonetu); kdyby osoby nezúčastněné poraněny býti mohly, nelze stříleti.

Postem zastavené hlídky, obchůzky neb dozorní důstojníci musí se jako tací dáti poznati a pak zvolá post: „Passiert!“

Ve válce, aneb když zvlášť tak nařízeno bylo, by se osoby tyto jen na udání polního ozevu propustily, vyzve post velitele hlídky neb obchůzky povelom: „Komman-

„dant vor“ (velitel ku předu), dozorního důstojníka pak: „Vorwärts“ (v před) ku přistoupení blíže (as na 6 kroků) a žádá na nich polní ozev. Je-li tento správný, zvolá post: „Passiert!“ Neobdržel-li post polního ozevu vůbec, anebo nesprávný, uvede stráž v poplach aneb použije okamžitě zbraně (nejprve bajonetu).

Zastaví-li post hlásný hlídku, zvolá na stráží důstojnické: „Unteroffizier heraus!“ (Poddůstojník ven) na ostatních pak strážích: „Aufführer heraus!“ (závodčí ven) načež se poddůstojník (závodčí) dříve již k tomu určený s jedním mužem k průkaznému propuštění odebere.

Poddůstojník (závodčí) postaví se, drže rovněž pušku v pohotovosti k střelbě 6 kroků před a stranou posta, vyzve velitele povel: „Kommandant vor!“ aby předstoupil, když tento se byl přiblížil, žádá poddůstojník polní přihlas, a dá nazpět polní ozev; je-li obě v pořádku, zvolá poddůstojník: „Passiert!“ Hlídka ubírá se pak svou cestou dále, a když se asi na 30 kroků vzdálila, vezmou se pušky v převěs (schultert). Poddůstojník (závodčí) vrátí se pak s mužem předstoupivším ku stráží zpět, a hlásí se veliteli stráže.

Byl-li polní ozev a přihlas nesprávný aneb vůbec žádný dán, dále vzbuzují-li okolnosti podezření, zvolá poddůstojník celou stráž do zbraně. Velitel stráže poručí pušky v pohotovost k střelbě a hlídku zatkne, kdyby na druhé vyzvání žádných neb nesprávných poznatků neobdržel.

Kdyby tato nepřátelské postavení zaujala aneb k odporu se chystala, nechť stráž ihned zbraně použije.

Zastavil-li hlásný post obchůzku neb visitujícího důstojníka, musí celá stráž ihned do zbraně vstoupiti.

Velitel stráže postaví se 6 kroků před a stranou posta, vyzve pak velitele obchůzky zvoláním: „Kommandant vor!“ — visitujícího důstojníka: „Vorwärts“ ku přiblížení a žádá polní přihlas. Je-li tento správný, obdrží za to polní ozev. Po té hlásí nižší (mladší) vyššímu (staršímu) veliteli obchůzky po případě visitujícímu důstojníku sílu stráže.

Zacházení s nezraněnými do zajetí se dostavšími vojíny.

Tito mají chování své před komisí k tomu určenou ospravedlniti. Tato má se vysloviti, zda-li zajatí správně jednali, čili nie. V poslednějším případě budiž návrh na disciplinární potrestání podán a die nejnovějšího nařízení jmění dotýčných zabaveno.

Válečné články. (Die Kriegsartikel.)

Články válečné slouží k poučení vojína o nejdůležitějších a nejpodstatnějších ustanoveních trestního zákonníka vojenského. Jednotlivé články ty jednájí o:

1. porušení subordinace.
2. odboji.
3. vzbouření.
4. vzepření a neuctivém chování proti vojenské stráží.
5. deserci.
6. samovolném vzdálení.
7. umlouvání k deserci.

8. porušení povinností na stráží.
9. zbabělosti.
10. rušení kázně a pořádku.
11. obcházení služebních předpisů.
12. samozmračení.
13. nedovoleném verbování.
14. vyzvědačství.
15. dorozumění s nepřítelem.
16. velezrádě.
17. urážce Veličenstva a členů císařského domu.
18. rušení veřejného pokoje.
19. vzpourě.
20. zhouření.
21. veřejném násilí.
22. zneužití moci úřední a služební.
23. padělání a falšování veřejných papírů úvěrních.
24. penězokazství.
25. rušení náboženství.
26. těžkém zprznění.
27. vraždě a zabití.
28. těžkém poškození na těle.
29. žhárství.
30. krádeži.
31. zpronevěře.
32. loupeži.
33. plenění.
34. podvodu.
35. utrhaní na cti.
36. nadřívání zločinu.
37. ostatních přečinech.

Osoby armády dle jich šarží a služebního poměru.

I. Osoby stavu vojenského.

Hodnostní třída	a) důstojníci. 1. jenerálové:	Ozdnaky:
I.	polní maršálek (vrchní velitel armády)	dubový list, 3. hvězdy, vyššívané emblemý. široký zlatý límec, červené lampasy. 3. hvězdy 2. hvězdy 1. hvězda
II.	jenerální plukovník (velitel více armád)	
III.	jenerál pěchoty neb jízdy, polní zbrojmistr (Feldzeugmeister), armádní neb sborový velitel (Armee-, Korpskommandant)	
IV.	podmaršálek (Feldmarschalleutnant), (velitel arm. sboru neb divisionář)	
V.	jenerálmajor (brigádník)	
2. štábní důstojníci.		
VI.	plukovník (Oberst) (velitel pluku)	zlatý neb stříbrný límec 3. hvězdy
VII.	podplukovník (Oberstleutnant) (velitel pluku, praporu neb jízdní divise)	„ 2. hvězdy
VIII.	major (velitel praporu neb jízdní divise)	„ 1. hvězda
3. důstojníci vyšší.		
IX.	setník, hejtman (Hauptmann) (rytmistr u jízdy) (velitel setniny, baterie, neb škadrony)	3. hvězdy
X.	nadporučík (Oberleutnant) (velitel setniny, baterie neb škadrony)	subalterní důstojníci 2. hvězdy
XI.	poručík (Leutnant) (velitel čety)	

b) Poddůstojníci (Unteroffiziere):

odznaky (Distinktion)	šarže				
	pěchoty	mysliveců	jízdy	dělostřelectva	želez. a telegr. pluku
zlatá porta, 1. hvězda	praporčík (Fähnrich)				
žlutá a zlatá porta, 3. hvězdy	kadet				
žlutá hvězda, stříbrná porta	zástupce důstojníka (Offizier-Stellvertreter)				
stříbrná porta, 3. hvězdy	štábní šikovatel (Stabsfeldwebel)				
žlutá porta, 3. hvězdy	šiko- vateľ	nad- mysli- vec	stráž- mistr	ohně- strůjce (Feuer- werker)	polní (pevnostní) telegrafista
3. hvězdy	četař (Zugsführer)				telegrafista
odznaky	šarže				
	pěchoty	mysliveců	jízdy	dělostřelectva	
2. hvězdy	desátník (Korporal)	podmyslivec (Unterjäger)	desátník	desátník náprědník děl. (Geschütz- vormeister) telefonista	
1. hvězda	svobodník (Gefreiter)	závodčí (Patrouillenführer)		náprědník (Vormeister)	
—	pěšák (Infante- rist)	myslivec, hraniční myslivec	dragoun, bulán, husar	nad- a pod- kanonýr, sápér, pionér, jízdni kanonýr	

hodnostní
třída

II. Vojenští duchovní (Militärgeistliche).

- V. apoštolský polní vikář (Apostolischer Feldvikar).
 VI. polní konsistoriální ředitel (Feldkonsistorialdirektor).
 VIII. polní superior (při armádě v poli) polní farář.
 IX. vojenský kurát 1. a 2. třídy (Militärkurat).

III. auditoři (vojenské
hodnost. soudnictví)

- tř.
 V. jenerál auditor
 VI. plukovník auditor
 VII. podplukovník auditor
 VIII. major auditor
 IX. setník auditor
 X. nadporučík auditor.

IV. vojenští lékaři
hodnost. (Militärärzte).

- tř.
 V. jenerální štábní lékař
 VI. vrchní štábní lék. 1. tř.
 VII. " " " 2. " "
 VIII. štábní lékař " " "
 IX. plukovní lékař
 X. nadlékař
 XII. asistenční lékař.

V. armádní účetní (Truppenrechnungsführer).

- IX. účetní setník 1. třídy (Rechnungs)
 IX. " " 2. " "
 X. " nadporučík "
 XI. " poručík "

VI. Vojenští úředníci (Militärbeamte)

a sice: intendance, dělostřelečtí inženýři, stavební inženýři,
 účetní kontrolní úředníci.

Šarže námořnictva.
(Chargen der Kriegsmarine.)

Důstojníci.

- Admirál (jen. jízdy) }
 Viceadmirál (pol. podmarš.) } vlnajkoví důstojníci, čapka s
 Kontradmirál (jenerálmajor) } 3. zlatými pásky.
 Kapitán řadové lodě (plukovník) }
 " fregatní (podplukovník) } štábní důstojníci,
 " korvetní (major) } 2. zlaté pásky.
 Poručík řadové lodě (setník) } vyšší důstojníci,
 " fregatní (nadporučík) } 1. zlatá páska.

Poddůstojníci a mužstvo.

Vrchní štábní bootsmann; štábní bootsmann; podbootsmann (šikovatel); bootsmannsmaat (četař); kvartýrmaistr (desátník); námořník 1. třídy (svobodník); námořník 2, 3 a 4 třídy.

Šarže císařské německé armády.
(Chargen der kais. deutschen Armee.)

důstojníci	hvězdy		
poručík	—	stříbrné ramenní pásky	distinkce pouze na ramenních páskách
nadporučík	1	s	
setník	2	rovnočarými ornamenty	
major	—	stříbrné ramenní pásky	
podplukovník	1	s	
plukovník	2	točenými ornamenty	
jenerál	—	náramky se zlatými, točenými a okrasnými ornamenty	
jenerállajtnant	1		
jenerál pěchoty, jízdry, dělostřelectva	2	mimo hořených náramků zlatý ornament na límci a červené lampasy	
jeneráloberst	3		
polní maršálek	2 skříženě marš. hole		

šarže	límeč	na okraji límce	na rukávu	poboční zbraň
svobodník	malý knoflík	—	—	bajonet
desátník (poddůstojník)	—	stříbrná neb zlatá porta	1. lišta	„
četař (seržán)	velký knoflík	„	1. lišta	„
místošikovatel	„	„	„	šavle
šikovatel	„	„	2. lišty	„
zástupeč důstojníka	„	a náramky	„	„
		se stříbrným	okrajem	

F. Zdravotní péče.
(Gesundheitspflege.)

Vojín má si denně ráno obličej, obzvláště oči, ústa a uši, jakož i — několikrát denně — ruce umývatí, zuby čistiť, vousy a vlasy česati, dále dle potřeby nehty, vlasy a vousy stříhati a nejméně jednou týdně prádlo měniti. Také nohy tak často pokud možno a občas celé tělo má být umýváno.

Obzvláštní péči, hlavně na pochodech věnovati má pěstění nohou. Každé poranění nohy má vojín ihned ohlásiti.

Onemocní-li vojín, nechtť bezodkladně hlási. Nesmí chorobu nikdy zamlčeti, neboť lze tuto při zavčasné pomoci lehce odstraniti; v ústavu zdravotním najde vždy takové ošetření, jaké k uzdravení nutným se jeví. Zde je mu také dovoleno jak při denních visitách, tak při návštěvě svých představených prosby přednášeti.

Při pití vody má být vojín velice opatrným. V blízkosti smetišť, hnojišť a pod. jsou studny na mnoze zkaženy, nesmí se tudíž voda taková hned pítí. Čištění vody takové děje se svařováním, přísadou chlorového vápna (1 kávová lžice na 10 l vody) a cezením (filtrováním).

K zamezení nakažlivých nemocí, jako tyfu, průjmu, cholery, atd. nutno největší čistotu zachovávatí a bedlivým při požívání nápojů a pokrmlů jakož i ve styku s onemocnělými býti. Desinfekce je nejlepším prostředkem. Onemocnění každé nechtť se ihned hlási.

Nakažlivé nemoce a ochrana proti nim.

Bříšni tyf počíná poznenáhlu, plíživě, bolením hlavy, velkou zemdleností a otupělostí, nechutí k jídlu a průjmem. Zárodky nemoce jsou namnoze ve výkalech a moči a ještě po uzdravení se po měsíce vyměšují. Nákaza povstává dotykem s nemocnými a s jich výkaly, tudíž pozor na záchodech.

Průjem dostavuje se zpravidla v parných měsících a sice za příznaků prudkých bolestí v žílovité a řídké stolice. Výkaly jsou z počátku vodnaté, pak hlenovité a konečně krvavé, obsahující nakažlivou látku. Ochranna nejlepší je

střídmost v jídlu a pití a vystříhání se jídel průjem způsobujících, jako nezralého ovoce, kyselých okurek, syrového a kyselého mléka. Život budíž v teple udržován.

Střídavá horečka (malarie) vyskytuje se v bařinatých a mokřých krajinách ponejvíce na jihu. Přenášeni děje se pichnutím jistých komárů. Ochrana proti nim: vykuřování, sítě, rukavice atd.

Trachom (egyptský zánět očí) jest zdlouhavé onemocnění očí a velice nakažlivé. Přenáší se rukama a kapesníky nemocných. Při sebe menším onemocnění očí budíž lékař tázán.

Pohlavní nemoce mívají téměř vesměs těžké následky a lze se jim snadno vyhnouti, pakli obcování s nečistými a vyrážkami napadenými ženami zanecháme. Ochranných prostředků nejlépe vždy používati (preservativy). Pohlavní zdrženlivost zdraví neškodí, naproti tomu ale pohlavní vystřednosti.

Pochodovou zdatnost docílíme udržováním nohou v čistotě. Ponožky a obaly buďtež ohebný a čisty. Obuv musí dobře padnouti a kůže musí být udržována měkká.

Jakmile vojín na pochodu bolesti neb nepříjemné příznaky pociťuje, má si nohy ihned prodlédnouti a zlo, pakli v obuvi leží, odstraniti. Natření nějakým tukem vadu namnoze odstraní.

Při příznacích slunečního úžehu (Hitzschlag) budíž hlava nemocného až do příchodu lékaře zvednuta a do stínu položena, šat uvolněn a na hlavu, obličej a prsa studené obklady dávány. Předzvěsti slunečního úžehu jsou: silné pocení, horká hlava, žízeň, závrať, hučení v uších, rozpálený červený obličej a suchý jazyk.

Chování se při poraněních.

(Verhalten bei Verwundungen.)

Rány a jich nejbližší okolí nesmí ani s pouhými prsty ani s obvazy neantiseptickými do styku přijíti. Aby vojín byl sto jednoduché rány čistě si obvázatí, má obvazový balíček (Verbandpäckchen) při sobě. Tento sestává z odtučněné bavlny a tylu, pásu z odtučněného tylu (10 cm šíře a 4 m délky) a ochranného špendlíku. Odtučněná

bavlna a tyl jsou ku dvěma stejným obvazům velikosti 10×15 cm složeny, z nichž jeden na pásu našít, druhý pak papírovou páskou volně upevněn jest. Páska je na dvou místech modře označena. Uchopením a táhnutím v těchto místech může našitý obvaz rozvinut býti, aniž bychom se vnitřní strany tétož dotkli. Celý obsah obvazového balíčku je v pouzdru z natronového celulosového papíru zabalen a zevně pouzdrem obalen, jež tkanicí sešněrováno jest.

Obvazové balíčky jsou sterilisovány a váží 47 g.

Z polštárku přiloží se jeden na vystřelenou ránu, druhý pak na vystřelenou, a páskou se obváží. Každopádně jest však záhodno vzdor obvazu z nouze rychle k obvazišti (Hilfsplatz) se dostatí.

Při poranění tepny (Schlagader) tryská-li z rány jasně červená krev trhaně přitiskne se palec tak silně nad krvácejícím místem, až krvácení přestane.

G. Rakousko uherská válečná moc.

(Österr.-ungar. Wehrmacht.)

Mírový stav stanoven jest branným zákonem (Wehr-gesetz).

Válečná povinnost trvá 24 roky, t. j. od 19 roku až do 31. prosína 42 roku.

Povinnost k odvodu trvá 3 roky (Stellungspflicht), počíná 1. lednem 21 roku a končí 31. prosincem 23 roku.

Domobranecká povinnost (Landsturmpflicht): 1 výzva od 19 do 37 roků, 2 výzva 38 do 42 roků. Pensionovaní důstojníci do 60 roků. Práce schopné mužské osoby do 50 roků dle zákona o vojenských úkonech (Kriegsdienstleistungsgesetz) mimo bitevní čáru.

Služební povinnost: Ve společném vojsku (Linie) a zeměbraně (Landwehr): všeobecně 2 roky aktivně, 10 roků v záloze (Reserve). Jízda a jízdní dělostřelectvo 3 roky aktivně, 7 roků v záloze. Náhradní záloha (Ersatzreserve) 12 roků dohromady. Válečné loďstvo 4 roky aktivně, 5 roků v záloze, 3 roky mořebrana (Seewehr).

Organická ustanovení. (Organische Bestimmungen.)

Armádní tělesa (Armeekorper) jsou: brigády, divise a sbory.

Vojsková tělesa (Truppenkorper): pluky, prapory polních myslivců, jakož i samostatné prapory pevnostního dělostřelctva, sapérů, pionérů a setniny hraničních myslivců (Grenzjäger).

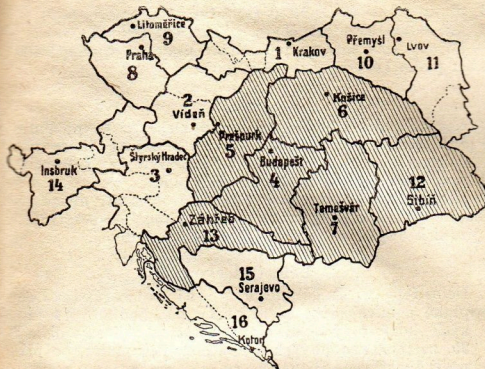
Oddělení (Abteilungen): prapory (Bataillon) a divise; jako pododdělení (Unterabteilungen): setniny, škadrony, baterie atd.

Druhy zbraní jsou: pěchota (Infanterie), jízda (Kavallerie), dělostřelctvo (Artillerie) a technické zbraně.

Vojkové druhy (Truppengattungen): pěchota, myslivci, pohraniční myslivci, zemští střelci (Landeschützen), dragouni, husaři, huláni, jízdní zemští střelci (reitende Landeschützen), polní dělostřelctvo, sapéři, pionéři, dopravní vojsko, vozatajstvo Traintruppe) a zdravotní sbor (Sanitäts-truppe).

Rozdělení armády v míru. (Gliederung des Heeres im Frieden.)

- 16 sborových velitelství (Korpskommanden). Každému sboru podřízena jsou vojska a ústavy uvnitř dotyčného obvodu, ponějvíce 3 pěší divise (Infanterie-Truppen-divisionen).
- 33 c. a k. pěších divisí po 2 brigádách (12—15 praporů).
- 8 c. a k. zeměbranceckých pěších divisí (Landwehr-Inf.-Truppendivisionen);
- 8 král. uher. zeměbranceckých pěších divisí;
- 8 c. a k. jízdních divisí s 2 brigádami po 2 plucích;
- 2 král. uher. zeměbranceckých jízdních divisí;
- 64 c. a k. pěších brigád po 6—9 praporech;
- 15 c. a k. zeměbranceckých pěších brigád a 1 brigáda pěších zemských střelců;
- 16 král. uher. jízdních brigád;
- 19 c. a k. jízdních brigád po 2—3 plucích;
- 3 c. a k. zeměbrancecké jízdní brigády;

Obr. 21. Obvody 16 sborových velitelství Rak. uherska.

- 4 král. uher. zeměbrancecké jízdní brigády;
- 14 c. a k. brigád. pol. dělostřelctva po 2—3 plucích polních děl. a 1 pluku polních houfnic (Feldhaubitzen);
- 3 brigády horského dělostřelctva (Gebirgsartillerie);
- 5 brigád pevnostního dělostřelctva (Festungsartillerie);
- 1 dopravní vojsková brigáda (železnice, telegrafy, vzducholodě, automobily);
- 14 velitelství pevnostních brigád po 6—9 pěších praporech a mimo toho ještě jiná vojska a oddíly.

1. Pěchota, myslivci, jakož i zeměbrana.

- Zkratky: setnina = setn., prapor = prap., pluk = pluk., divise = div., vojenská divise = voj. div., brigáda = brig.
- 102 pěší pluky, 4 bosensko-herceg. pěší pluky;
- 4 pluky tyrolských císař. střelců; 1 bosenský prap. pol. myslivců;
- 29 praporů pol. myslivců; 6 bos.-herc. hraničních setnin;
- 37 c. k. zeměbranceckých pěších pluků (rakouské);

- 3 pluky zemských střelců (Tyroly);
  - 32 král. uherských zeměbran. pěš. pluků (Uhry).
- Mírový stav setniny 100 mužů; prap. (4. setniny) 400 mužů; pluku (4 prapory) 1600 mužů.

2. Jízda.

- 42 c. a k. pluku (15 dragonů; 16 husarů; 11 hulánů);
  - 8 c. k. zeměbrancekých hulánských pluků (1 divise jízdních tyrol. střelců, 1 dalmatská divise zemských střelců);
  - 10 král. uher. zeměbran. husarských pluků.
- Mírový stav škadrony: 171 mužů, 156 koní; divise = 3 škadrony; pluk jízdy = 2 divise. Z toho se sestavuje: 17 jízdních brigád a 10 jízdních vojskových divisí.

3. Dělostřelectvo.

- Dělostřelectvo se dělí na a) polní dělostřelectvo
- 42 pluků polních kanonů; 14 pluků pol. houfnic; 14 těžkých houfnicových divisí; 9 jízdních dělostř. divisí;
  - 25. zeměbr. kanonových a houfnicových pluků, po připadě divisí;
  - 14 c. a k. polních dělostřeleckých brigád.
- b) horské dělostřelectvo.
- 10 pluků; 1 dalmatská divise pol. kanonů;
  - 1 divise horských houfnic; 3 brigády pol. dělostřelectva.

c) pevnostní dělostřelectvo.

- 6 c. a k. pluků pevnostního dělostřelectva;
- 10 c. a k. samostatných praporů pevnostního dělostřelectva;
- 5 brigád pevnostního dělostřelectva.

- d) těžké útočné dělostřelectvo (organisace dosud neznáma).

4. Technická vojska.

(Technische Truppen.)

- 16 sapérských praporů, kterým náleží stavění mostů, opevnění, silnice, provisorní železnice a válka minová.

- 8 praporů pionérů, 1 mostový prapor, 1 setnina pěších min. Úkol: veškerá vodní služba, stavba válečných mostů, převozy mostů.

5. Dopravní vojska.

(Verkehrstruppen.)

Dopravní vojsková brigáda: 2 železniční pluky (výstavba zničených železnic, stavba polních drah, provoz na nich a ničení jich), 1 telegrafní pluk (jen pro vyšší oddělení), také telefonní oddělení, rádiová stanice, oddělení horské telegrafie), 1 oddíl vzduchoplavecký, 1 automobilový oddíl (dobrovolné motorové sbory u vyšších velitelství).

Rozdělení armády ve válce.

(Gliederung der Armee im Kriege.)

Každé těleso, ku př. armáda, sbor neb vojsková divise sestává z

organů vedení.

Jenerální štáb, 10 př. dělostřelecký štáb pro operativní a taktickou činnost (vedení a správa vojska). Intendance pro hospodářské a administrativní záležitosti (obchodní vedení a stravování). Pomocné orgány pro obzvláštní úkoly, jako dodávání zpráv, rozkazů, hlášení a obstarávání služby strážní.

Trupy.

Pěchota: Hlavní zbraň podle velikosti armádního sboru. Dělostřelectvo: na 1000 mužů asi 4 děla. Jízda: Jízdecká divise k strategickým zkoumáním; přiděleny jsou: jízdní dělostřelectvo, strojní pušky a oddíly cyklistů.

Technické a dopravní trupy: sapéři, pionéři, železniční, telegrafní, vzduchoplavecké, automobilové, osvětlovací, telefonní a rádiové stanice.

Aparát udržovací.

Sestává z mobilních (pohyblivých) útavů, které vše potřebné vojm přivážejí, ku př. muniční kolony, mobilní

zdravotní ústavy, zásobovací sbory (Verpflegs), technické vozatajstvo (Train), ekvipáže válečných mostů (Kriegsbrückenequipage), polní dráhy (Feldbahn) a polní pošty (Feldpost).

I. Vrchní armádní velení

(Armeeeoberkommando)

(pro vícero na jednom válečném poli operujících (pracujících) armád.)

Vrchní armádní velitel (Arcivévoda Bedřich.)

Šef generálního štábu (generální plukovník Konrád z Hötendorfu).

Operující vrchní velitel. Vrchní velitel etap.

Dvorní válečné ubytování (Kriegshofquartier) Družina vrchního válečného velitele, oddělení dvorní domácnosti.

Ubytování válečných vyslanců (Kriegsattaché) pro cizozemské důstojníky.

Ubytování válečného tisku (Kriegspressequartier) válečné zpravodajství pod velením plukovníka generálního štábu.

II. Armády.

1. armádní velitelství.

Armádní velitel: jen. pěchoty, jen. jízdy, polní zbrojm.

Armádní šef jen. štábu: pol. podmarš. neb generálmajor.

Operující armádní velitelství: různí referenti zbraní a ústavů.

Oddělení generál. štábu.

Armádní etapní velitelství: pol. podmarš. neb generálmajor.

Zaopatřování armády v poli.

2. **Trupy**, asi 2—4 armádní sbory, k tomu po případě trupová divise jízdy, dohromady asi 100.000 mužů a 4000 jezdců.

3. Speciální trupy a ústavy.

III. Sbory.

Velitel sboru (Korpskommandant) je generál jízdy neb polní zbrojmistr, současně velící generál.

Sborové velitelství (Korpskommando) sestává z oddělení generálního štábu, sborové intendance (Korps-Intendant) a zdravotního šefa (Sanitätschef).

Trupy: 3 trupové divise jakož i jedna těžká houfnicová divise (8 houfnic), po setnině sapérů a pionérů, sborové telegrafní a telefonní oddělení a rezervní oddělení zdravotní (sanitní).

Ústavy: Vozatajské velitelství, muniční kolona, atd.

Válečný stav sboru: 44.000 mužů, 900 jezdců, 84 strojních pušek, 134 děl, 4400 povozů.

IV. Pěší trupová divise.

(Infanterietruppen-Division.)

Velitelství: Velitelem je polní podmaršálek, šef generálního štábu.

Trupy: 2 pěší brigády neb 14 pěších praporů se strojními puškami; 2 škadrony jízdy; 1 polní dělostřelecký pluk (30 děl); 1 divise houfnic (12 houfnic); 1 telefonní oddělení.

Ústavy: 1 velitelství vozatajské, muniční velitelství, zdravotní ústav, zásobovací kolona.

Válečný stav: 20.000 mužů, 300 jezdců, 28 strojních pušek, 42 děla, 1000 povozů.

IV. a) Jízdecká divise.

(Kavallerietruppen-Division.)

Velitel: 1 polní podmaršálek a 2 velitelé brigády (generálmajoři).

Trupy: 4 jezdecké pluky po 6 škadronách, 4 pionérské čety a oddíly strojních pušek, 1 jízdní dělostřelecká divise (12 děl), telegrafní oddělení, po případě oddíly cyklistů.

V. Brigády.

Velitelem je generálmajor.

Dvě neb 3 trupová tělesa téže zbraně tvoří brigádu.

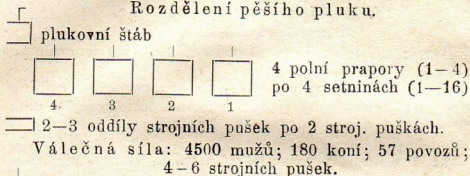
Nižší svazy ve válce.

Pěší pluk (Infanterieregiment) je organická jednotka pod jednotným a administrativním vedením.

Stáb pěšího pluku sestává z:

1 velitele pluku (plukovníka), 1 adjutanta (setník), 1 důstojníka pionérů, 1 důstojníka proviantního, 1 plukovního lékaře (Regimentsarzt), 1 účetního, více štábních četařů (Stabsführer) a pomocných pracovníků (Hilfsarbeiter), 1 poddůstojníka nosičů raněných (Blessiertenträger), plukovní hudby, 1 plukovního trubače (Regimentshornist), 1 řezníka, obsluhovače koní, jízdních vojinů, atd., 9 koní jízdních, 6 tažných, 4 rezervních koní, a trupového vozařtva. Celkem 80 mužů, 20 koní.

Rozdělení pěšího pluku.

□ náhradní prapor v zázemí k doplnění.

Pluk pěší zeměbrany (Landwehr-Infanterie-Regiment) má jen 3 prapory.

Prapor (Bataillon) velitel major. První taktická a dispoziční jednotka pro vyšší vedení. Síla 1100 mužů.

Setnina (Kompagnie) velitel setník (hejtman). Taktická jednotka nižšího rádu. Stav 250 mužů.

Další rozdělení: 4 čety, každá pod vedením poručíka neb praporčíka v síle asi 60 mužů; v každé setnině 4 roje po 14 mužích s velitelem roje (desátník neb svobodník); rota sestává z 2 mužů, dvojrota ze 2 rot (Rottenpaar).

Oddíl strojních pušek: Máme oddíly strojních pušek u pěchoty, jízdy, horské jakož i cyklistické.

Pluk jízdy: (Kavallerieregiment).

Velitel: plukovník.

Válečný stav: 1180 jezdců, 1 oddíl strojních pušek po 4 kusech a 40 vozů.

Rozdělení ve 2 divise (velitel major) po 3 škadronách (Eskadron); velitelem je rytmistr (Rittmeister). Škadrona má 4 čety (velitel poručík).

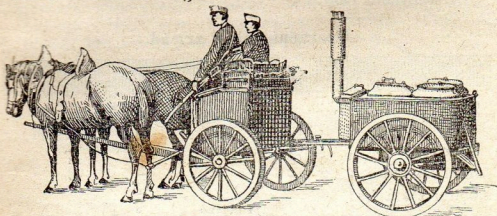
Dělostřelecký pluk (Artillerieregiment).

Velitelem je plukovník, velitelem divise major, baterie setník. Pluk dělí se na 2 divise po 2 bateriích, každá se 6 děly. Válečný stav: 940 mužů, 740 koní, 30 děl a 100 vozů.

Zásobování operujících trup.
(Verpflegung der operierenden Truppen.)

Zásobování jest z nejdůležitějších činitelů vedení války a jest úlohou, která se nejtěžší luštití dá. Operující trupy vyživují se normálními zásobami u jednotlivého muže se nalézajícími, v kuchyni, která za každou setninou jede, a polními pekárnami. Z večera, aneb když v bitvě přestávka nastala, zpravidla se trupa stravuje. Obstarávání potravin přináležejí proviantnímu důstojníku, který si úbytek jich z mobilních zásobovacích ústavů, a tyto opět z etapních okrsků hradí. Má vždy k tomu hleděno býti, aby se zásobování dělo na místě samém koupí (hotové placení), aneb rekvisicí (na kvitance).

Válečná zásoba vojína sestává z normální porce, která vždy dodržována býti má. Sestává v podstatě z 2 kávových konserv po 46 g, 400 g masa, 100 g zeleniny, 700 g chleba neb 400 g sucharů (Zwieback), koření a tabáku. Celková váha asi 2 kg.

Obr. 22. Pojízdná kuchyně setniny (250 mužů).

(V kamnech jsou 3 kotle pro mužstvo a malý u komína pro důstojníctvo setniny. V přední části polní kuchyně uloženo je nářadí kuchyňské.)

Reservní porce (Reserveportion) sestává ze 2. kávo-
vých konzerv po 46 g, masových konzerv 200 g (včetně
omáčky a plechové krabice), sucharů 355 g, pak tabáku a
sole. Váha asi $\frac{3}{4}$ kg. Část normální porce a porci rezervní
nese si voják sebou. Reservních porcí lze jen v největší
nouzi na vyšší rozkaz použít.

U trupové divise je celkově o 9. denní zásobování
postaráno. Pěší divise potřebuje k jednoduchému zásobo-
vání asi 40.000 kg naturálií.

Munice vojínova.

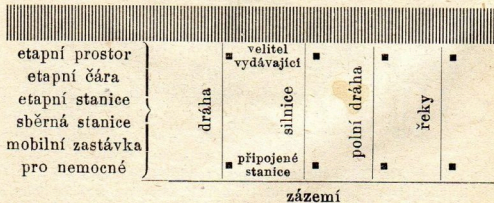
Válečná kapesní munice vojínova (Kriegstaschenmunition)
obnáší 120 patron, setninový, muniční nosič kůň má 20 kusů
a muniční vůz 40 kusů, v pěchotní muniční koloně pak
nalézá se 160 patron pro každého muže, takže každý jed-
notlivce bezprostředně 340 patron k dispozici má. Před
nástupem do bitvy obdrží pak mimo oněch 120 patron dle
potřeby i více.

Etapy.

Posunování válečného materiálu a zásob jakož i odvoz
raněných a nemocných děje se v etapách. Ze zázemí pře-
vezou se veškeré potřeby operujících armád do obvodu
etapního a odtud posunují se ku frontě.

Názornění etap:

Operační oblast armád.

Zvláštní zařízení ve válce. (Besondere Einrichtungen im Kriege.)

Polní pošta (Feldpost) dopravuje armádě v poli: oby-
čejné listky a listky polní pošty i nezalepená, nerekomando-
vaná psaní zdarma; peníze jen do 1000 korun cestou nadříze-
ného velitelství v dopisech s udáním ceny. Poštovní poukázky,
poštovní příkazy a poukazv poštovní spořitelny se polní
poštou nedopravují. Dodání k vlastním rukoum je vše-
obecně vyloučeno.

Odesílané poštovní kusy se pododděleními seberou a
došlé příjemci vydají.

Signálový výzbroj (optický): 4 praporečové a 2 světelné
stanice, dále zrcadlové signály pro sluneční světlo.

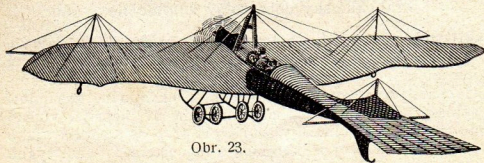
Viditelný jsou 2 praporec na 15 km, jeden pak na 7 km.

Zvláštní význam má signalisování v bitvě horské. Za
dorozumivací znamení slouží umluvená znamení aneb
Morséovy značky.

Signálová patrola sestává se z velitele (současně za-
pisovatele značek), davatele znamení a pozorovatele.

Telefonní výzbroj: Telefon s $1\frac{1}{2}$ km dlouhým drátem
telefonním.

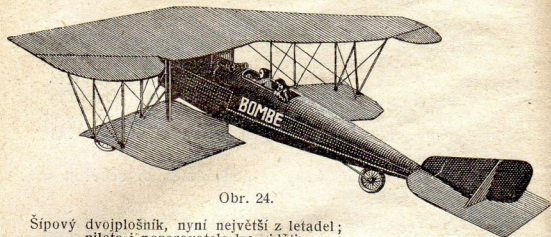
Vzduchoplavecký oddíl: Máme následující letadla: jedno-
plošník (Monoplan) Etrichův, obr. 23, a šípový dvojplošník (Pfeilflieger - Doppeldecker) obr. 24. Výkonost
obnáší 100 km za hodinu, délka letu 400 km.

Obr. 23.

Etrichův monoplán (jednoplošník) ze zadu.

Igor Etrich - „Strelbica“ 1908
Tschukow

Obr. 24.

Šipový dvojplošník, nyní největší z letadel; pilot a pozorovatel lze viděti.

Vzduchoplavecká setnina (Fliegerkompagnie) má 6 letadel s 10 důstojníky, 100 muži a 50 vozů.

Vzduchoplavci (Flieger) obstarávají službu výzvědnou, označují dělostřelectvu cíle jemu neviditelné, hlásí výsledky palby, obstarávají ničení nepřátelských posic, atd.

Dobrovolný motorový sbor (Freiwilliges Motorkorps) má za úkol obstarávat vyšším velitelstvím dodávání rozkazů a hlášení

Máme následující:

- c. k. dobrovolný automobilový sbor,
- c. k. dobrovolný motorový sbor,
- král. uherský dobrovolný automobilový sbor.

Cyklistický sbor (Radfahrertruppe) určen je k dálným výzvědným službám, přidělen sborům jízdním a skytá jim mohutnou pěchotní ohňovou podporu. Praktické upotřebení pozůstává v opětovném, překvapném zasáhnutí cyklistického sboru na místech, kde by nepřítel vojsko neočekával. Cyklistický sbor tvoří prapory a setniny jako pěchota. Výzbroj je karabina s bajonetem. Denní výkon cyklisty je 80 km.

Lýžařská oddělení (Skifahrertruppe) vycvičují se v zimě a přidělují se praporům. Lyžaři slučují se v patroly a obstarávají ponejvíce zpravodajskou službu v územích na sních bohatých.

Poštovní holubi (Brieftauben) slouží k dopravě zpráv. Jsou sto přes hlavy nepřitele spojení utvořiti, kteréž tento přerušiti nemůže. Rychlost letu poštovního holuba obnáší 60 km za hodinu.

Nашe válečné loďstvo. (Unsere Kriegsmarine.)

Bitevní lodě (Schlachtschiffe) jsou vlastní součástí námořní moci. Stavěny jsou z ocele, mají dvojité dna, která v menší komory rozdělena jsou, by při nastavším poškození voda do celé lodě vnikati nemohla. Rychlost obnáší 18 až 22 námořských mil (1 mořská míle jsou asi 2 km).

Útočné a obranné prostředky jsou: děla (hlavní zbraň) torpédo a berani (Ramme) t. j. ostruhy na přidi a miny.

Dělostřelecký boj (lod proti lodí) počíná na vzdálenosti 6000 až 10.000 metrů.

Válečná loď tvoří **bitevní jednotku** námořnickou.

Cena bitevní lodě obnáší 60—100 milionů korun.

Doba výstavby včetně výzbroje trvá 2—3 roky.

Jména lodí válečných a jejich data nalézají se na str. 86. Jmenovány jsou tam pouze ony lodě, které ještě bitevní cenu mají.

Křižníci (Kreuzer) jsou lodě s velikou rychlostí a velkým výkonným radiem (až 20.000 mořských mil). Ku zpravodajství a výzvědným službám jsou velmi působivé malé rychlé křižníky, tak zvané rapidní křižníky (Rapidkreuzer); také se i obchodní parníky jako pomocné křižníky upotřebují.

U nás dělíme křižníky na velké a malé.

Velké křižníky viz tabulku na str. 86.

Z malých křižníků jsou 4 nejmodernější soustavy a sice: *nov - byt novarra*

„Saida“, „Helgoland“, „Admirál Spaun“ a „Novarra“. Tyto křižníky mají poněkud menší rozměry než křižníky velké, jinak jsou jim ale podobny.

Torpédové lodice (Torpedofahrzeuge) jsou malé válečné lodě s nosností 800 až 1000 tun a největší rychlostí až 36 námořských mil za hodinu. Jich hlavním úkolem je ničení nepřátelských lodic. Ale i k službám výzvědným se jich používá.

U nás máme 18 torpédových lodic nejnovější konstrukce, jakož i několik starších.

Torpédové čluny představují nejmenší typ s nosností pouze asi 400 tun. Jich hlavním úkolem je obstřelování válečných lodí torpédy. **Torpédové čluny pro širé moře** (Hochsee-Torpedoboote) jsou tak stavěny, že vydrží při každém počasí na širém moři.

Torpédové čluny nejsou obrněny, hledají tudíž ochranu svou v rychlosti.

Máme 50 torpédových člunů novější soustavy, a nichž je 32 pro širé moře způsobilých.

Podmořské čluny ponorné (Unterseeboote). Hlavní jich cena spočívá v jízdě pod vodou, takže s lodí nepřátelských pozorovány nejsou a tudíž tak blízko přiblížití se mohou, že torpéda bezpečně a jistě vrhají.

Rychlost je nepatrná, nad vodou 15, a pod vodou asi 11. námořských mil.

Nosnost nad vodou je asi 250, pod vodou pak asi 300 tun.

Délka asi 20 až 45 m. Výzbroj sestává se z vícero torpéd.

Pohon nad vodou je parní, pod vodou elektrický.

C. a k. válečné lodě.

b í t e v n í l o d ě

nosnost v tunách	b í t e v n í l o d ě				velké křižníky 3. lodě	
	Tegethoffova třída 4. lodě	Radeckýho třída 3. lodě	arcivév. třída 3. lodě	Habsburská tř. 3. lodě		
délka m	21.400	14.500	11.000	8300	5600	3700
šířka m	160	131	119	108	93	117
ponor m	30	25	22	20	17	17
koniských sil	81 1/2	8-1	7-5	7-1	6-4	6-5
rychlost v morských milích za hodinu	25.000	20.000	18.000	15.000	8000	15.000
sila panc. cm	201 1/2	20	19	19	17	21
posádka mužů	28	25	24	22	27	22
počet děl	1000	857	650	138	430	600
z toho 30 1/2 cm	44	40	44	43	30	34
torpédov. roitr	12	4	—	—	—	—
jména :	Viribus unitis Tegethoff Prinz Evzen Sv. Štěpán	Arcivévoda Franc. Ferdin. Radecký Zrinyi	Arciv. Karel arciv. Bedřich arciv. Ferdin. Max	Habsburg Arpad Baderberg	Monarch Vidén Budapešť	Sv. Jiří cis. Karel VI Marie Terese

1895
na vedle
apud

Výkonný radius nad vodou je 1000 mořských mil, pod vodou pouze 100.

Potápění děje se vpuštěním vody do zatěžovacích komor; tím ponoří se tak hluboko, že jen velitelská věž nad vodou ční.

Úplné potopení děje se vodorovným kormidlem, kterýmž se člun pod vodu tlačí.

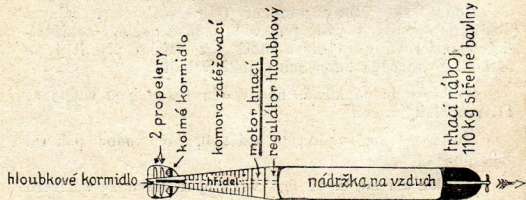
Dunajská flotilla sestává ze 6 monitorů a 7 patrolových člunů.

Monitory jsou lehce opancéřované šroubové parníky s 2 rychlopalnými děly (12 cm) a jednou 12 cm houfnicí. Posádka čítá asi 70 mužů; rychlost činí asi 15 km za hodinu v klidné vodě.

Patrolové čluny slouží ku službě hlásné a výzvědné, jsou asi 30 m dlouhé, mají 1 důstojníka a 10 mužů posádky.

Torpéda jsou z ocelového plechu na způsob doutníku zrobená tělesa, která se v hloubce regulátorem určené normálně 3 až 5 m pohybují ku předu a silnou dávku traskavin obsahují; torpédo ihned vybuchne, jakmile na nějaký předmět narazí.

Hlavním úkolem je, trefiti nepřátelskou loď pod pan-
cěřem.

Obr. 25.

Vržení (lancierem) torpéda děje se z roury pomocí stlačeného vzduchu, aneb malým nábojem prachu.

Jakmile torpédo z roury do vody vnikne, uvedou se propellery stlačeným vzduchem samočinně v pohyb; torpédo podržuje v určené hloubce přesně směr a zachovává rychlost asi 1 km za minutu.

U pohybujech se lodí jest jistota trefení jen na menší vzdálenosti možna. Pak-li torpédo po proběhnutí určité vzdálenosti na žádný předmět nenarazí, otevře se samočinná záklopka a toto se potopí.

Obr. 26.

Miny (Seeminen) jsou plující duté nádoby opatřené nábojem střelné bavlny a zápalným mechanismem a jsou pevně zakotveny tak, že několik metrů pod povrchem vodním leží. Jen lodě s přiměřeně hlubokým ponorem jsou minami ohroženy.

Mina pozorovaná (Beobachtungsmine) přivádí se elektrickým proudem z pobřeží k výbuchu, jakmile bylo pozorováno, že se nepřátelská loď poblíže neb nad ní nalézá.

Mina doteková (Kontaktmine) vybuchne, když loď přes ní jedoucí skleněné rourky ulomí, jimiž mina opotřena jest; tím vnikne voda do určité sloučeniny chemické a způsobí výbuch.

Miny kladou se vesměs do hloubi 3—4 m do více řad na způsob šachovnice a zakotvují se. Jich náboje mívají 100 až 200 kg trhacích látek.

Taktické rozdělení loďstva.

(Taktische Gliederung der Flotte.)

Eskadra: vícero lodních divísí po 2—6 stejných lodích.
Torpédová flotilla: 2—3 torpédové divise.

Křižníková flotilla: svaz křižníků a torpédových flotill.

Velitelé lodí.

(Schiffskommandanten.)

Torpédové a patrolové čluny mají fregatního poručíka,
čluny pro širé moře a říční monitory poručíka řadové lodě,
torpédové lodě korvetního kapitána,
křížáci a bitevní lodě } fregatního kapitána
                                  } kapitána řadové lodě.

Medaile za udatnost.

(Tapferkeitsmedaillen.)

(Na bíločervené pásce.)

Za vynikající udatnost ve válce propůjčují se mužstvu bez ohledu na šarži medaile za udatnost a sice zlaté, stříbrné a bronzové.

S propůjčením jsou následující doživotní, měsíčně splatné požitky spojeny.

Zlatá medaile: K 30.—; stříbrná velká: K 15.—; stříbrná malá: K 7.50. Bronzová propůjčuje se bez požitků.

Zlatá medaile
za udatnost.

Velká stříbrná
za udatnost.

Malá stříbrná
za udatnost.

Vojenský záslužný kříž.

(Militärverdienstkrenz.)

1. třída (6 cm) s válečnou
dekorací.

Válečná dekorace
2. a 3. třídy.

2. třída (4 cm) s válečnou
dekorací.

Válečná dekorace
3. třídy.

Vojenský záslužný kříž s válečnou dekorací nosí se na bíločervené pásce a propůjčuje se vojenským důstojníkům.

„Signum laudis“ je viditelné znamenání za nejvyšší pochvalné uznání. Propůjčuje se důstojníkům ponejprv jako bronzové vyznamenání, při opětovném vyznamenání jako stříbrná medaile a nosí se na bíločervené pásce.

Jubilejní pamětní medaile.

(Jubiläums-Erinnerungs-Zeichen.)

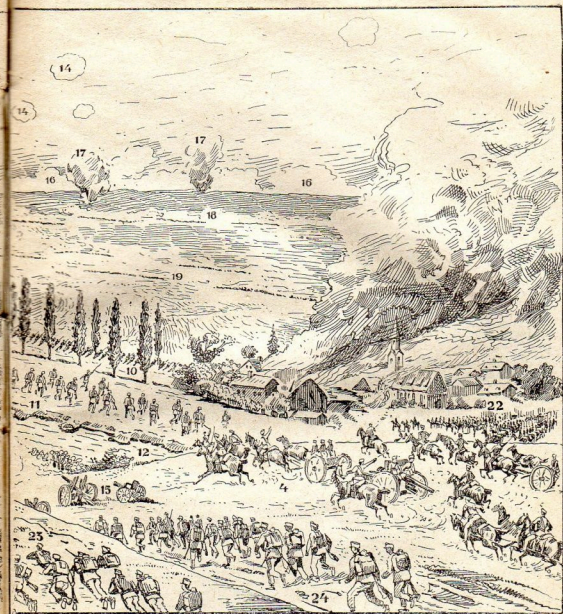
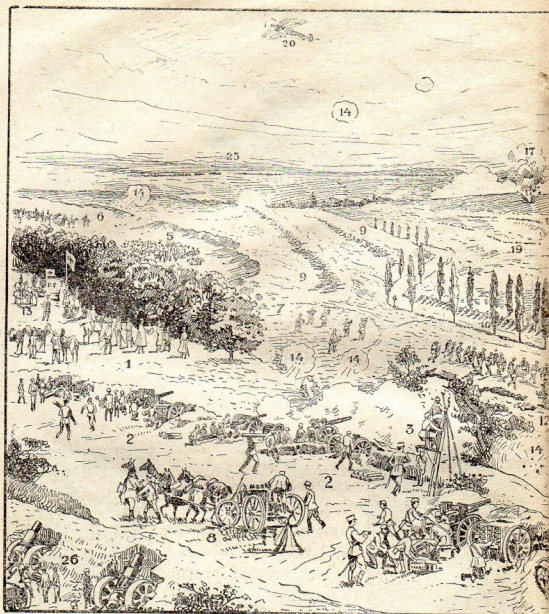
Pamětní medaili 1898 nosí veškeré vojenské osoby, které do 2. prosince 1898 aktivně sloužily. Pamětní kříž 1898 nosí veškeré osoby mužstva, které 2. prosince 1908 aktivně druhý rok sloužily.

Jubilejní pamětní
medaile 1898.

Jubilejní pamětní
kříž 1908.

Znárodnění války: 1. Štáb (velitel, adjutant, hlásní jezdci atd.). 2. Baterie v postavení (vedle v pravo stojícího děla kolesna s municí). 3. Dělostřelecký pozorovatel. 4. předjíždějící dělostřelectvo. 5. Trupy v záloze kryté. 6. Setní nové municií vozy. 7. Posunování strojních pušek ku předu. 8. Municií vozy baterie. 9. Rojová čára v stupňovém ohni. 10. Přední bitevní čára (rojová

čára). 11. „Skok ku předu.“ 12. Opuštěné zákopy. 13. Obvaziště zdravotního sboru. 14. Nepřátelské šrapnely a granáty. 15. Zdánlivá postavení. 16. Nepřátelská baterie. 17. Padání granátů. 18. a 19. Nepřátelská postavení. 20. Nepřátelský letci. 21. a 22. Jízda v záloze. 23. Krytí děl. 24. Pěchota na postupu. 25. Nepřátelské zálohy. 26. Motorová baterie 30 5 cm hmoždířů v postavení sou postavení tato často na kilometry od sebe vzdálena.

Znárodnění je jen schematické, neboť ve skutečnosti

Slovníček česko—německý.

A

Anglie, das England.
apostolský, apostolisch.
armáda, das Heer.
asistenční lékař, der Assi-
stenzarzt.

B

bajonet, das Bajonett.
balení, die Packung.
Belgie, das Belgien.
beran, die Ramme.
běh, der Lauf, Laufschrift.
bezdýmny, rauchlos.
bicí hrot, der Schlagbolzen.
bicí pero, die Schlagfeder.
bitka, das Gefecht.
bitva, die Schlacht.
bodlo, das Bajonett.
bodlo nasaď! Bajonett ab!
bodlo nasaď! Bajonett auf!
boční hlídka, die Seitenhut.
boj, der Kampf.
bok, die Flanke.
bouře, der Sturm.
branná moc, die Wehrmacht.
branná povinnost, die Wehr-
pflicht.
branný zákon, das Wehrgesetz.
brigádník, der Brigadier.
břišní tyf, der Unterleibs-
typhus.
bubeník, der Tambour.

budíček, die Tagwache.
Bulharsko, das Bulgarien.

C

cidící šňůra, die Putzschnur.
cidící tyčka, der Putzstock.
císař, der Kaiser.
cvičiti, exerzieren.
cyklista, der Radfahrer.

Č

čáka, der Tschako.
četa, der Zug.
četař, der Zugsführer.
člen, das Glied, Mitglied.
člun, das Boot.
čtyřstup, die Doppelreihe.

D

dále, weiter.
den, der Tag.
desátník, der Korporal.
dějepis, dějiny, die Geschichte.
dělo, das Geschütz.
dělový náředník, der Ge-
schützvormeister.
dělostřelec jízdní, der Fahr-
kanonier.
dělostřelectvo, die Artillerie.
divise, die Division.
divisionář, der Divisionär.
dlaň, šíře ruky, die Hand-
breite.
dlouhý, lang.

doba, die Dauer.
dobrovolně, freiwillig.
domobrana, der Landsturm.
domobranecká povinnost, die
Landsturmpflicht.
dorozumění, das Einverständnis.

do zbraně! Gewehr heraus!
dozor, die Inspektion.
dragoun, der Dragoner.
dráha letu, die Flugbahn
druh zbraně, die Waffen-
gattung.
držátko magacínu, der Maga-
zinshalter.
důstojník, der Offizier.
důstojnický zástupce, der
Offiziers-Stellvertreter.
dvojpost, der Doppelposten.
dvojrota, das Rottenpaar.

E

egyptská oční nemoc, der
Trachom, die ägypt. Augen-
krankheit.
ekrasit, das Ekrasit.
eskadra, das Geschwader.
etapa, die Etappe.

F

Francie, das Frankreich.
frontová (čelní) čára, die
Frontlinie.

G

garnitura, die Garnitur.

H

harcovník, der Plänkler.
hlášení, die Meldung.
hlaveň, der Lauf.

hlásný jezdec, der Meldereiter.
hlásný post, der Schnarr-
posten.

hlavní post, der Hauptposten.
hlavní stráž, die Hauptwache.
hlavní zbraň, die Hauptwaffe.
hlídka, die Patrouille.
hmatec, der Gewehrgriff.
hmoždíř, der Mörser.
hodnost, die Charge.
honvéd, der Honved.
hora, der Berg.
hory, das Gebirge.
hoření pažba, der Oberschaft.
hotovo! fertig!
houfnice, die Haubitze
hovězí maso, das Rindfleisch.
hvězda, der Stern.
hudba, die Musik.
hudec, der Spielmann.
hulán, der Ulane.

Ch

chléb, das Brot.
chování se, das Verhalten.
chorý, churavý, marod.
chránitko ústové, der Mün-
dungsdeckel.
chvost, die Garbe.
chyba, der Fehler.

I

Italie, das Italien.

J

jádro z tvrdého olova, der
Hartbleikern.
jednoplošník, der Monoplan.
jednoroční, einjährig.
jednotka, die Einheit.
jednotlivě, einzeln.

jednotnost, die Einheit.
jehla, die Nadel.
jehla, (v pušce) der Zündstift.
jenerál, der General.
jenerální pošta, (dešarž), die
Generaldecharge.
jenerální štábní lékař, der
Generalstabsarzt.
jezdec, der Reiter.
jízda, die Kavallerie.
jízdni, reitend.
jubilejní pamětní medaile, die
Jubiläums-Erinnerungs-Me-
daille.

K

kapitán řadové lodě, der
Linienschiffskapitän.
kapsle, die Kapsel.
karabina, der Karabiner.
kasárny, die Kaserne.
kávová konzerva, die Kaffee-
konserve.
kázeň, die Disziplin, die Zucht.
klid, die Rast.
kolesna, die Protze.
kolona, die Kolonne.
komora, der Laderaum.
korouhev, die Standarte.
kořeni, das Gewürz.
krabice, die Büchse.
krádež, der Diebstahl.
král, der König.
krok, der Schritt.
kryjte se! aufdecken!
kryt, die Deckung.
krýti se, sich decken.
křesací puška, die Feuer-
steinwaffe.

křídlo, der Flügel.
křižák, křižník, der Kreuzer.
kuchyň, die Küche.
kuchyň pojízdná, die Fahr-
küche.
kůň, das Pferd.
ku předu!, vor!, vorwärts!

L

lehni! nieder!
les, der Wald.
létati, fliegen.
levý, links.
límeč, der Kragen.
lišta, die Leiste.
loď, das Schiff.
lodice, das Fahrzeug.
lopátka polní, der Feldspaten.
loupež, der Raub.
lučák, der Gewehrring.
lyže, der Ski.

M

měřítko, der Aufsatz.
městanský ozbrojený sbor,
das bewaffnete Bürger-
korps.
mír, der Frieden.
mír! an!
mířící čára, die Visierlinie.
mířiti, zielen.
mistoadmirál, der Vizeadmiral
model, das Modell.
modlitba, das Gebet.
most, die Brücke.
mostová příprěž, die Brücken-
equipage.
muška, das Korn.
muškový stojánek, das Korn-
stöckel.

muž, (jednotlivec bez šarže),
der Mann.
mužstvo, die Mannschaft.
myslivec, der Jäger.

N

nabíjeti, laden.
náboj prachu, die Pulver-
ladung.
naddělostřelec, der Ober-
kanonier.
nadlekař, der Oberarzt.
nadmyslivec, der Oberjäger.
nadporučík, der Oberleutnant.
nadržování, der Vorschub.
nadržení, die Überordnung.
náhrada, der Ersatz.
náhradní záloha, die Ersatz-
reserve.
náklady nosící zvíře, das
Tragtier.
námořní, maritim.
námořnictvo, die Marine.
námořní obrana, die Seewehr.
náředník, der Vormeister.
náramek, die Achselklappe.
nářizení, das Gebot.
násilí, die Gewalttätigkeit.
nastaviti, verlängern.
nastoupiti! antreten!
nauka o střelbě, das Schieß-
wesen.
návěstí, das Aviso.
Německo, das Deutschland.
německy, deutsch.
nepřítel, der Feind.
nešetření, die Hintanhaltung.
nižší, der Niedere.
noha, der Fuß.

normální postavení měřítka,
die Normalaufsatzstellung.
noviny, die Presse.

O

obchůzka, der Patrouillen-
gang, die Ronde.
obeznámění se, die Orient-
tierung.
oběd, die Menage.
obhlání, die Belagerung,
oblouk, der Bogen.
obrana, die Defensive, Ver-
teidigung.
obranný, verteidigungsweise.
obsluha, die Bedienung.
obvaz, der Verband.
obvaziště, der Verbandsplatz.
obvazový balíček, das Ver-
bandspäckchen.
ocelový plášť, der Stahl-
mantel.
odboj, die Empörung.
oddělení, die Abteilung, das
Detachement (čti detašmán).
odpadnouti, abfallen.
odpočinek, die Rast.
odstoupiti! abtreten!
odznak, das Abzeichen, die
Distinktion, das Emblem.
oheň, das Feuer.
ohněstrůjce, der Feuerwerker.
okres, der Bezirk.
okrsek, der Bereich.
olovněná kule, die Bleikugel.
omáčka, die Brühe.
onemocnění, die Erkrankung.
opakovačka, das Repetier-
gewehr.

oprav se! herstellt!
osa hlavnová, die Laufachse.
osnování útěku, die Deser-
tionskomplott-Stiftung.
otoč se! kehrt euch!
oznam, der Rapport.

P

padělání, die Fälschung, die
Nachmachung.
padělání mincí, die Münz-
fälschung.
palba, das Feuer.
palba jednotlivec, das Einzel-
feuer.
palbu zastav! Feuer einstellen!
panecř, der Panzer.
pán, der Herr.
panovník, der Monarch, Re-
gent.
pás, der Gurt.
patrona, die Patrone.
patronová vložka, die Pa-
troneneinlage.
pažba, der Kolben, Schaft.
pažbová bota, der Kolben-
schuh.
pažbová lišta, die Kolben-
schiene.
pevnost, die Festung.
pero, die Feder.
pěchota, die Infanterie.
pěšák, der Infanterist.
pistol na svítící kule, die
Leuchtpistole.
pistol opakovačka, die Repe-
tierpistole.
plece, die Schulter.
plenění, die Plünderung.

pluk, das Regiment.
plukovník, der Oberst.
pobočník, der Adjutant.
pobřeží, die Küste.
počáteční rychlost, die An-
fangsgeschwindigkeit.
poddělostřelec, der Unter-
kanonier.
poddůstojník, der Unteroffi-
zier.
pododdělení, die Unterab-
teilung.
podmořský, untersee.
podmyslivec, der Unterjäger.
podnikání, das Unternehmen.
podpatek, der Absatz.
podplukovník, der Oberst-
leutnant.
podřízenost, die Subordination,
Unterordnung.
podřizený, untergeben, sub-
altern.
podvod, der Betrug.
podzvizení, die Empörung.
pohotovost, die Bereitschaft.
pohoří, das Gebirge.
pohlavní nemoc, die Ge-
schlechtskrankheit.
pohov! ruht!
pohraniční myslivec, der
Grenzjäger.
pohřeb, das Leichenbegängnis.
pohyb, die Bewegung.
pohyblivý, mobil, beweglich.
pochod, der Marsch.
pochodem! marschieren!
pochodová zdatnost, die
Marschfähigkeit.
poklus, der Laufschrift.

pokoj, die Ruhe.
 pole, das Feld.
 poledne, der Mittag.
 polní dělo, die Feldkanone.
 polní kurát, der Feldkurat.
 polní lopatka, der Feldspaten.
 polní maršálek, der Feldmarschall.
 polní ozev, der Feldruf.
 polní pekárna, die Feldbäckerei.
 polní pošta, die Feldpost.
 polní přitlas, die Losung.
 polní služba, der Felddienst.
 polní stráž, die Feldwache.
 polní superior, der Feldsuperior.
 polní tažení, der Feldzug.
 polní vikář, der Feldvikar.
 polní zbrojmistr, der Feldzeugmeister.
 polo, na polo, púl, halb.
 polobrat, die Ziehung.
 polosetnina, die Halbpagnie.
 pomocník, der Hilfsarbeiter.
 ponor, der Tiefgang.
 poplach, der Alarm.
 popruh, der Gurt.
 poroučeti, befehlen.
 porta, die Borte.
 poručík, der Leutnant.
 porušení povinností, die Pflichtverletzung.
 porušení subordinace, die Subordinationsverletzung.
 pořádek, die Ordnung.
 posádka, die Bemannung, Garnison.

poslušně, gehorsam.
 post, der Posten.
 poškození, die Beschädigung.
 poštovní holub, die Brieftaube.
 povel, das Kommando.
 povinnost, die Obliegenheit, Pflicht.
 povstání, der Aufstand.
 pozdravování, die Ehrenbezeugung.
 pozdravovati, salutieren.
 poznamek, das Erkennungszeichen.
 pozor! Habt acht!
 pozorovač hlídka, die Vedette.
 pozorovatel, der Beobachter.
 práce, die Arbeit.
 prach, das Pulver.
 prapor, das Bataillon, die Fahne.
 praporečik, der Fähnrich.
 praporečnik, der Fahnenträger.
 pravý, rechts.
 prodloužiti, verlängern.
 prohlídka, die Visite.
 prohledávání, die Durchsuchung.
 propuštění, die Abfertigung.
 prosba, die Bitte.
 protiútok, der Gegenangriff.
 provozní trupa, die Verkehrstruppe.
 průchod volný! Passiert!
 průměr, der Durchmesser.
 průvod, der Kondukt.
 přečin, das Vergehen.
 předák, der Vorderman.

přední post, der Vorposten.
 přední stráž, die Vorhut.
 představený, der Vorgesetzte.
 předstřelec, der Vormeister.
 přehlídka, die Inspektion, Visitation.
 překvapení, die Überraschung.
 přepadnutí, der Überfall.
 příkaz, prikázání, das Gebot.
 přinášeč, der Zubringer.
 přísaha, der Eid.
 přísahati, schwören.
 přísný, streng.
 puška, das Gewehr.
 puškový kroužek, der Gewehrring.
 pušku do ruky! In die Balance!

R

Rakousko-Uhersko, das Österreich-Ungarn.
 rámové měřítko, der Rahmenaufsatz.
 raněný, blessiert.
 ráž, das Kaliber.
 rekvisity, die Requisiten.
 roj, der Schwarm.
 rojová čára, rojnice, die Schwarmlinie.
 rota, die Rotte.
 roura, das Rohr.
 rovnováha, die Balance.
 rozdělení armády, die Heeresgliederung.
 rozdělování, das Abteilen.
 rozkaz, der Befehl.
 rozkazovati, befehlen.
 rozptýlení, die Streuung.

rozvinutý, entwickelt.
 ruče vzhůru! Hände hoch!
 ruční strelná zbraň, die Handfeuerwaffe.
 ručnice, das Gewehr.
 rukovět, der Griffbügel.
 Rumunsko, das Rumänien.
 rušení, die Störung.
 rušení náboženství, die Religionsstörung.
 Rusko, das Rußland.
 rybě polní, der Feldspaten.
 rýha v hlavni, der Drall.
 rytmistr, der Rittmeister.

Ř

řád, das Reglement (čti reglamán).
 řeka, der Fluß.
 řemenový kroužek, der Riemenbügel.
 řezník, der Fleischhauer.
 ředitel konsistorie, der Konsistorialdirektor.
 ředitelství, die Direktion.

S

sběh, der Deserteur.
 sběhnutí, die Desertion.
 sbor, das Korps.
 sebepoškození, die Selbstverletzung.
 semknouti, schließen.
 sekyrka, die Beilpicke.
 setník, der Hauptmann.
 setnina, die Kompagnie.
 silnice, die Straße.
 shromáždění se, die Vergatterung.
 skočmo, sprungweise.

skřínka, der Kasten.
 skřínkové dno, der Kastenboden.
 slabě dýmající, rauchschwach.
 sluha, der Diener.
 služba, der Dienst.
 služební cesta, der Dienstweg.
 služební moc, die Amtsgewalt.
 služební pořádek, die Dienstordnung.
 služební řád, das Dienstreglement.
 služební správa, der Dienstbetrieb.
 služební svaz, der Dienstverband.
 směr, die Direktion, Richtung.
 smilstvo, der Unzuchtfall.
 soustava, das System.
 soused, der Nebenmann.
 spoj, spojení, die Verbindung.
 spoušť, das Zügel.
 spouštění, der Abzug.
 spoušťová páka, der Abzughebel.
 spoušťový ozub, der Abzugstollen.
 sprežení, die Bespannung.
 srážka, das Renkontre (čti ránkóntr).
 Srbsko, das Serbien.
 srozumění, das Einverständnis.
 stan, das Zelt.
 stanový výstroj, die Zeltausrüstung.
 stát, der Staat.
 stanice, die Station.
 starý, alt.
 stáhnouti, einziehen.

stížnost, die Beschwerde.
 stojan, das Gestell.
 strana, die Seite.
 strava, die Menage.
 stráž, die Wache.
 strážmistr, der Wachmeister.
 strážní budka, das Schilderhaus.
 strážnice, die Wachstube, das Wachzimmer.
 strážní služba, der Wachdienst.
 strom, der Baum,
 strojní puška, das Maschinengewehr.
 střed, die Mitte.
 střední muž, der Mittelmann.
 střela, das Geschöß.
 střelecká kolébka, die Schützenmulde.
 střelmistr, der Geschützvormeister.
 střelná bavlna, die Schießbaumwolle.
 střelná rána, der Schuß, ku stř. ráně připraven, schußbereit, ku stř. ráně hotov, schußfertig.
 stříbrný, silbern.
 střídavá zimnice, die Malaria.
 střilej! schießen!
 stuha, die Borte.
 stůj! halt!
 stůj, kdo zde! halt, wer da!
 stupně schůdky, die Staffeln, Etage.
 stupně hodnostní, der Chargengrad.
 suchar, der Zwieback.

sůl, das Salz.
 svaz, der Verband.
 světnice, das Zimmer.
 svobodník, der Gefreite.

S

šarže, die Charge.
 šavle, der Säbel.
 šef, der Chef.
 šikovatel, der Feldwebel.
 šipové létadlo, der Pfeilflieger.
 široký, breit.
 širé moře, die See.
 šíře ruky, die Handbreite.
 škadrona, die Eskadron.
 šoupátko, der Schuber.
 špička, špic, die Spitze.
 šramot, das Geräusch.
 štáb, der Stab
 štít ochranný, das Schutzschild.
 štuc, der Stutz.
 šturm, der Sturm.
 šupinkový prach, das Scheibchenpulver.

T

tahoun, tažný kůň, das Zugpferd.
 tahy v hlavní, die Züge.
 tažení, die Ziehung.
 technický, technisch.
 trest, die Strafe.
 trhací látka, der Sprengstoff.
 trn, der Dorn.
 trvání, die Dauer.
 trubač, der Hornist.
 trupa, die Truppe.
 tvoření se, die Bildung.
 Turecko, die Türkei.

U

ubytovací místo, die Ubikation.
 účetní, der Rechnungsführer.
 účinek, die Wirkung.
 udatnost, die Tapferkeit.
 úhrada, der Ersatz.
 umístění, das Displacement, (čti deplasmán).
 urážka, die Beleidigung.
 úřední moc, die Amtsgewalt.
 uschovati, versorgen.
 ústí, die Mündung.
 útěk, die Desertion.
 útočně, angriffsweise.
 útok, der Angriff, die Offensive.
 utrhaní na cti, die Verleumdung.
 útulek, der Unterstand.
 úvěrní papír, das Kreditpapier.
 území, das Gelände, Terrain.
 úžeh sluneční, der Hitzschlag.

V

válka, der Krieg.
 válečné lodstvo, die Kriegsmarine.
 válečné zásobování, die Kriegsverpflegung.
 válečný článek, der Kriegsartikel.
 válečný úkon, die Kriegsdienstleistung.
 večer, der Abend.
 večerka, die Retraite, (čti retrét). der Zapfenstreich.
 vedení, die Leitung.
 veličenstvo, die Majestät.
 veležráda, der Hochverrat.
 velitelství, das Kommando.

ven! heraus!
 verbování, die Werbung.
 veřejný, öffentlich.
 vězeň, der Arrestant.
 viděti, sehen.
 viditelný, sichtbar, optisch.
 víčko ústové, der Mündungsdeckel.
 vodíci oložka, die Führungshülse.
 vodorovně, horizontal.
 voj, das Heer.
 voják, der Soldat.
 vojsko, das Militär.
 vojenský farář, der Militärpfarrer.
 vojenský kurát, der Militärkurat.
 vojenský pán, der Kriegsherr.
 volnost výstřelu, der Ausschuß.
 vozatajstvo, der Train.
 vražda, der Mord.
 vrchní štábní lékař, der Oberstabsarzt.
 vteřina, die Sekunde.
 vůz, der Wagen.
 vybjítí, entladen.
 výbušná látka, der Explosivstoff.
 výcvik, die Ausbildung.
 výdej, vydání, die Ausgabe.
 vyhazovač, der Auswerfer.
 výměna, die Ablösung, der Austausch.
 vyslanec, der Attaché, (čti atašé), Botschafter.
 vysoko, hoch.
 vystřídání, die Ablösung.

výstroj, die Montur.
 vyšší, der Höhere.
 vytahovač patron, der Patronenzieher.
 vytráci tyč, die Wischstange.
 vyvinutý, entwickelt.
 vývrtka, der Schraubenzieher.
 výzbroj, die Rüstung.
 vyznamenání, die Auszeichnung, die Medaille.
 výzva, das Aufgebot.
 vyzvědač, der Spion.
 vyzvědačství, die Spionage.
 výzvědy, die Aufklärung.
 vzbouření, der Aufruhr.
 vzdálenost, der Abstand, die Distanz, Entfernung.
 vzdávání poety, die Ehrenbezeugung.
 vzducholoď, das Luftschiff.
 vzduchoplavec, der Flieger.
 vzpoura, die Meuterei.

Z

zabírání, die Requisition.
 zabití, der Totschlag.
 zadní hlídka, die Nachhut.
 zadovka, der Hinterlader.
 zahájení, das Eröffnen.
 zajetí, die Gefangenschaft.
 zajištění, die Sicherung.
 zákon, das Gesetz.
 zákonník, das Gesetzbuch.
 zákop, der Schützengraben.
 zákopník, der Sappeur.
 záloha, die Reserve.
 zaměstnání, die Beschäftigung.
 zaopatřiti, versorgen.
 zápalka, die Kapsel.

záslužný kříž, das Verdienstkreuz.
 zásobování, die Verpflegung.
 zásoby jídla, der Proviant.
 zastavití, einstellen.
 zástupce, der Stellvertreter, Vertreter.
 zátoč, die Schwenkung.
 závěr, der Verschuß.
 závodčí, der Auführer, Patrouillführer.
 závor, der Verschußkolben.
 závorka, die Verschußklappe.
 zbabělost, die Feigheit.
 zbraň, die Waffe.
 zbraň na blízko účinkující, die Nahwaffe.
 zbraň do dále účinkující, die Fernwaffe.
 zdánlivé postavení, die Scheinstellung.

zdravotní sbor, die Sanität.
 zelenina, das Gemüse.
 zeměbrana, die Landwehr.
 zemský střelec, der Landeschütze.
 zhustiti, verdichten.
 zlatý, golden.
 zlatý pásěk, der Goldstreifen.
 zločin, das Verbrechen.
 znamení, das Signal, Zeichen.
 zneužití, der Mißbrauch.
 zpětný náraz, der Rückstoß.
 zpráva, die Nachricht.
 zpravodaj, der Berichterstatter.
 zpronevěra, die Veruntreuung.
 zrakový, optisch, sichtbar.

Ž

žhářství, die Brandlegung.
 železnice, die Eisenbahn.
 železný, eisern.

Slovníček německo—český.

A

Abend der, večer.
 abfallen, odpadnouti.
 Abfertigung die, propuštění, odbyvání.
 Ablösung die, vystřídání, výměna.
 Absatz der, podpatek.
 Abstand der, vzdálenost.
 Abteilen das, rozdělení, oddělení.
 Abteilung die, oddělení.
 abtreten! odstoupit!
 Abzeichen das, odznak.
 Abzug der, spouštění.
 Abzughebel der, páka spoušťová.
 Abzugstollen der, ozub spoušťový.
 Achselklappe die, náramek.
 Adjustierung die, výstroj.
 Adjutant der, pobočník.
 Alarm der, poplach.
 alt, starý.
 Amtsgewalt die, moc úřední.
 an! mů!
 Anfangsgeschwindigkeit die, počáteční rychlost.
 Angriff der, útok.
 angriffsweise, útočně.
 antreten! nastoupit!
 apostolisch, apoštolský.
 Arbeit die, práce.

Arrestant der, vězeň.
 Artillerie die, dělostřelectvo.
 Assistenzarzt der, asistenční lékař.
 Attaché der, vyslanec.
 aufdecken, kryti se.
 Aufführer der, závodčí.
 Aufgebot das, výzva.
 Aufklärung die, výzvědy.
 Aufsatz der, měřítko.
 Aufruhr der, vzburnění.
 Aufstand der, povstání.
 Ausbildung die, výcvik.
 Ausgabe die, výdej, vydání.
 Ausschub der, volnostřelby.
 Auswerfer der, vyhazovač.
 Aviso das, návěští.

B

Bajonett das, bodlo, bajonet.
 Bajonett auf! bodlo nasad!
 Bajonett ab! bodlo dolu!
 Balance die, rovnováha; in die Balance! pušku do ruky!
 Bataillon das, prapor.
 Baum der, strom.
 Bedienung die, obsluha.
 Befehl der, rozkaz.
 befehlen, rozkazovati, poroučeti.
 Beilpicke die, sekyrka.
 Belagerung die, obléhání.
 Beleidigung die, urážka.
 Belgien das, Belgie.

Bemannung die, posádka.
 Beobachter der, pozorovatel.
 Berg der, hora.
 Berichterstatter der, zpravodaj.

Bereich der, okrsek.
 Bereitschaft die, pohotovost.
 Beschädigung die, poškození.
 Beschäftigung die, zaměstnání.
 Bespannung die, spřežení.
 Beschwerde die, stížnost.
 Betrug der, podvod.
 Bewegung die, pohyb.
 Bewegungsfreiheit die, volnost pohybu.
 Bezirk der, okres.
 Bildung die, tvoření se, vzdělání.
 Bitte die, prosba.
 Bleikugel die, olovná kule.
 blessiert, raněný.
 Bogen der, oblouk.
 Boot das, člun.
 Borte die, porta, stuha.
 Botschafter, der, vyslanec.
 Brandlegung die, žhářství.
 breit, široký.
 Brieftaube die, poštovní holub.
 Brigadier der, brigádník.
 Brot das, chléb.
 Brühe die, omáčka.
 Brücke die, most.
 Brückenequipage die, mostová příprěž, ekvipáž.
 Büchse die, krabice.
 Bulgarien das, Bulharsko.
 Bürgerkorps das, městanský ozbrojený sbor.

C

Charge die, šarže, hodnost.
 Chargengrad der, stupeň hodnostní.
 Chef der, šef, přednosta.

D

Dauer die, trvání, doba.
 decken sich, kryti se.
 Deckung die, kryt.
 Defensive die, obrana.
 Deplacement das, umístění, (čti deplasmán).
 Deserteur der, sběh.
 Desertion die, sběhnutí, útěk.
 Desertionskomplottstiftung die, osnování, umlouvání k útěku.
 Detachment das, oddělení, (čti detašmán).
 deutsch, německy.
 Deutschland das, Německo.
 Diebstahl der, krádež.
 Diener der, sluha.
 Dienst der, služba.
 Dienstbetrieb der, služební správa.
 Dienstgewalt die, služební, moc.
 Dienstordnung die, služební pořádek.
 Dienstreglement das, služební řád, (čti — reglamán).
 Dienstverband der, služební svaz.
 Dienstweg der, služební cesta.
 Direktion die, směr, řiditelství.
 Disziplin die, kázeň.

Distanz die, vzdálenost.
 Distinktion die, odznak,
 distinkce.
 Division die, divise.
 Divisionär der, divisionář.
 Doppelposten der, dvojpost.
 Doppelreihe die, čtyřstup.
 Dorn der, trn.
 Dragoner der, dragoun.
 Drall der, rýha v hlavni.
 Durchmesser der, průměr.
 Durchstreifung die, prohlédá-
 vání, prohlídka.

E

Ehrenbezeugung die, pozdra-
 vování, vzdávání poety.
 Eid der, přísaha.
 Einheit die, jednotka, jed-
 notnost.
 einjährig, jednoroční.
 einstellen, zastavití.
 Einverständnis das, dorozu-
 mění, srozumění.
 einzeln, jednotlivě.
 Einzelfeuer das, palba jed-
 notlivce.
 einziehen, stáhnouti.
 Eisenbahn die, železnice,
 dráha.
 Ekrasit das, ekrasit.
 Emblem das, odznak.
 Empörung die, podzvižení,
 odboj.
 England das, Anglie.
 entladen, vybjeti.
 entwickelt, vyvinutý, rozvi-
 nutý.
 Eröffnung die, zahájení.

Erkennungszeichen das, poz-
 natek.
 Erkrankung die, onemocnění.
 Ersatz der, úhrada, náhrada.
 Ersatzreserve die, náhradní
 záloha.
 Eskadron die, škadrona.
 Etage die, stupeň.
 Etape die, etapa.
 exerzieren, cvičiti.
 Explosivstoff der, výbušná
 látka.

F

Fahne die, prapor.
 Fahnenträger der, praporeč-
 ník.
 Fähnrich der, praporčík.
 Fahrkanonier der, jízdní
 dělostřelec.
 Fahrküche die, pojízdná
 kuchyň.
 Fahrzeug das, lodice.
 Feder die, pero.
 Fehler der, chyba.
 Feigheit die, zbabělost.
 Feind der, nepřítel
 Feld das, pole.
 Feldbäckerei die, polní pe-
 kárna.
 Felddienst der, polní služba.
 Feldkanone die, polní dělo.
 Feldmarschall der, polní mar-
 šálek.
 Feldmarschalleutnant der, pol-
 ní podmaršálek.
 Feldpost die, polní pošta.
 Feldruf der, polní ozev.
 Feldspaten der, polní lopatka,
 rýč.

Feldsuperior der, polní su-
 perior.
 Feldwache die, polní stráž.
 Feldweibel der, šikovatel.
 Feldvikar der, polní vikář.
 Feldzeugmeister der, polní
 zbrojmistr.
 Feldzug der, polní tažení.
 fertig! hotovo!
 Fernwaffe die, zbraň do dále
 účinkující.
 Festung die, pevnost.
 Feuer das, oheň, palba.
 Feuer einstellen! palbu za-
 stav!
 Feuerstein - Schußwaffe die,
 puška se zámkem křesa-
 cím.
 Feuerwerker der, ohněstrůjce.
 Flanke die, bok.
 Fleischhauer der, řezník.
 fliegen, létati.
 Flieger der, vzduchoplavec.
 Flugbahn die, dráha letu.
 Fluß der, řeka.
 Flügel der, křídlo.
 Frankreich das, Francie.
 freiwillig, dobrovolně.
 Frieden der, mír.
 Frontlinie die, frontová čára
 (čelní).
 Fuß der, noha
 Führungshülse die, vodičí
 vložka.

G

Garbe die, chvost.
 Garnison die, posádka.
 Garnitur die, garnitura.

Gebet das, modlitba.
 Gebirge das, pohoří, bery.
 Gebot das, nařízení, příkaz,
 přikázání.
 Gefangenschaft die, zajetí.
 Gefecht das, bitva, bitka.
 Gefreiter der, svobodník.
 Gegenangriff der, protiútok.
 gehorsam, poslušně.
 Gelände das, území.
 Gemüse das, zelenina.
 General der, jenerál.
 Generaldecharge die, jene-
 rální pocta, dešarz.
 Generalstabsarzt der, jene-
 rální štábní lékař.
 Geräusch das, šramot.
 Gesetz das, zákon.
 Gesetzbuch das, zákoník.
 Geschichte die, dějiny, děje-
 pis.
 Geschlechtskrankheit die, po-
 hlavní nemoc.
 Geschöß das, střela.
 Geschwader das, eskádra.
 Geschütz das, dělo.
 Geschützvormeister der, dělo-
 vý náředník, střelmistr.
 Gestell das, stojan.
 Gewalttätigkeit die, násilí.
 Gewehr das, puška, ručnice.
 Gewehrgriff der, hmatec.
 Gewehrring der, puškový
 kroužek, lučik.
 Gewehr heraus! do zbraně!
 Gewürz das, koření.
 Glied das, člen.
 golden, zlatý.
 Goldstreifen der, zlatý pásek.

Grenzfänger der, pohraniční
myslivec.
Griffbügel der, rukověť.
Gurt der, pás, popruh.

H

Habt Acht! pozor!
Hackenbüchse die, hákovnice.
halb, polo, na polo, půl.
Halbkompanie die, poloset-
nina.
halt! stůj!
Halt, wer da! stůj, kdo zde!
Handbreite die, šíře ruky,
dlaň.
Handfeuerwaffe die, ruční
střelná zbraň.
Hände hoch! ruce vzhůru!
Hartbleikern der, jádro z tvr-
dého olova.
Haubitze die, houfnice.
Hauptmann der, hejtman,
setník.
Hauptposten der, hlavní post.
Hauptwaffe die, hlavní zbraň.
Hauptwache die, hlavní stráž.
Heer das, armáda voj.
Heeresgliederung die, rozdě-
lení armády.
Herr der, pán.
heraus, ven.
Herstellt! oprav se! (znova.)
Hintansetzung die, nešetření.
Hilfsarbeiter der, pomocník.
Hitzschlag der, úžeh sl-
neční.
hoch, vysoko.
Hochverrat der, velezráda.
Höhere der, vyšší.

Honved der, honvéd (uherský
zeměbranec).
horizontal, vodorovně.
Hornist der, trubač.

I

Infanterie die, pěchota.
Infanterist der, pěšák.
Inspektion die, dozor, pře-
hlídka
Intendantur die, intendance.
Italien das, Itálie.

J

Jäger der, myslivec.
Jubiläums-Erinnerungs-Me-
daille die, jubilejní pa-
mětní medaile,

K

Kaiser der, císař.
Kaffeekonserve die, kávová
konserva.
Kaliber das, ráž, kalibr.
Kampf der, boj, zápas.
Kapsel die, zápalka, kapsle.
Karabiner der, karabina.
Kaserne die, kasárny.
Kasten der, škrínka.
Kastenboden der, skřínkové
dno.
Kavallerie die, jízda.
Kehrt euch! otoč se!
Kolben der, pažba.
Kolbenschiene die, pažbová
lišta.
Kolbenschuh der, pažbová
bota.
Kolonne die, kolona.

Kommando das, povel, veli-
telství.
Kompagnie die, setnina.
Kondukt der, průvod.
König der, král.
Konsistorialdirektor der, ře-
ditel konsistoře.
Korn das, muška.
Kornstöckel das, muškový
stojánek.
Korporal der, desátník.
Korps das, sbor.
Kragen der, límec.
Kreditpapier das, úvěrní
papír.
Kreuzer der, křížák, křížník.
Krieg der, válka.
Kriegsartikel der, válečný
článek.
Kriegsdienstleistungsgesetz
das, zákon o válečných
úkonech.
Kriegsherr der, vojenský pán.
Kriegsmarine die, válečné
lodstvo.
Kriegsversorgung die, vá-
lečné zásobování.
Küche die, kuchyň.
Küste die, pobřeží.

L

laden, nabíjeti.
Laderaum der, komora.
lang, dlouhý.
Landeschütze der, zemský
střelec.
Landsturm der, domobrana.
Landstumpflucht die, domo-
branecká povinnost.

Landwehr die, zeměbrana.
Lauf der, hlaveň, běh.
Laufachse die, osa hlavňová.
Laufschritt der, poklus, běh.
Leichenbegängnis das, pohřeb.
Leiste die, lišta.
Leitung die, vedení.
Leuchtpistole die, pistol na
svítilci kule.
Leutnant der, poručík.
links, levý, v levo.
Linienschiffskapitän der, kapi-
tán řadové lodě.
Losung die, polní příhlas.
Luftschiff das, vzducholod.

M

Magazinhalter der, držátko
magacínu.
Majestät die, Veličenstvo.
Malaria die, střídavá zimnice.
Mann der, muž, jednotlivec
bez šarže.
Mannschaft die, mužstvo.
Marode der, chorý, churavý.
Marine die, námořnictvo.
maritim, námořní.
Marsch der, pochod.
marschieren! pochodem!
Marschtüchtigkeit die, zdat-
nost pochodová.
Maschinengewehr das, strojní
puška.
Medaille die, vyznamenání,
medaile.
Meldung die, hlášení.
Meldereiter der, hlásný jezdec.
Menage die, strava, oběd.
Meuterei die, vzpoura.

Militär das, vojsko.
 Militärkurat der, vojenský kurát.
 Militärpfarrer der, vojenský farář.
 Mißbrauch der, zneužití.
 Mitglied das, člen.
 Mittag der, poledne.
 Mitte die, střed.
 Mittelmann der, střed, střední muž
 mobil, pohyblivý.
 Modell das, soustava, model.
 Monarch der, panovník.
 Monoplan der, jednoplošník.
 Montur die, výstroj.
 Mord der, vražda.
 Mörser der, hmoždíř.
 Mündung die, ústí.
 Mündungsdeckel der, víčko ústové.
 Mündungsschützer der, chrátnítko ústové.
 Musik die, hudba.
 Münzfälschung die, padělání mincí.

N

Nachhut die, zadní hlídka.
 Nachricht die, zpráva, hlášení.
 Nachmachung die, padělání.
 Nadel die, jehla.
 Nahwaffe die, zbraň na blízko účinkující.
 Nebenmann der, soused, vedlejší muž.
 Nieder! lehni!
 Niedere der, nižší.

Normalaufsatzstellung die, normální postavení měřítka.

O

Oberarzt der, nadlékař.
 Oberjäger der, nadmyslivec.
 Oberkanonier der, náddělostřelec
 Oberleutnant der, nadporučík.
 Oberschaft der, hoření pažba.
 Oberst der, plukovník.
 Oberstleutnant der, podplukovník.
 Oberstabsarzt der, vrchní štábní lékař.
 Obliegenheit die, povinnost.
 Offensive die, útok.
 öffentlich, veřejný.
 Offizier der, důstojník.
 Offiziersstellvertreter der, zástupce důstojníka.
 optisch, zrakový, viditelný.
 Ordnung die, pořádek.
 Orientierung die, obeznámení se, orientace.
 Österreich-Ungarn das, Rakousko-Uhersko.

P

Packung die, balení, pakování.
 Panzer der, pancéř.
 Passiert! průchod volný!
 Patrone die, náboj, patrona.
 Patroneneinlage die, patronová vložka.
 Patronenzieher der, vytahovač patron.
 Patrouille die, hlídka, patrola.
 Patrouilleführer der, závodčí.

Patrouillengang der, oběhůzka.
 Perkussionsgewehr das, zardovka.
 Pferd das, kůň.
 Pfeilflieger der, šípové létadlo (aeroplau).
 Pflicht die, povinnost.
 Pflichtverletzung die, porušení povinnosti
 Plänkler der, harcovník.
 Plünderung die, plenění.
 Posten der, post.
 Presse die, noviny, časopis.
 Protze die, kolesna.
 Proviant der, zásoby jídla.
 Pulver das, prach.
 Pulverladung die, náboj prachu.
 Putzschnur die, cídicí šňůra.
 Putzstock der, cídicí tyčka.

R

Radfahrer der, cyklista, jezdec na kole.
 Rahmenaufsatz der, rámové měřítko.
 Ramme die, beran.
 Rapport der, oznam, raport.
 Rast die, klid, odpočinek.
 rauchlos, bezdýmny.
 rauchschwach, slabě dýmající.
 Raub der, loupež.
 Rechnungsführer der, účetní.
 rechts, v pravo, pravý.
 Regent der, panovník.
 Regiment das, pluk.
 Reglement das, řád, (čti reglamán).

Reiter der, jezdec.
 reitend, jízdní.
 Religionsstörung die, rušení náboženství.
 Renkontre das, srážka, (čti ránkóntr).
 Repetiergewehr das, opakovačka, repetýrka.
 Repetierpistole die, pistol opakovačka.
 Requisition die, zabírání.
 Requisiten die, rekvisity.
 Reserve die, záloha.
 Re traite die, večerka, (čti retrét).
 Riemenbügel der, řemenový kroužek.
 Rindfleisch das, hovězí maso.
 Rittmeister der, rytmistr.
 Rohr das, roura.
 Ronde die, oběhůzka.
 Rotte die, rota.
 Rottenpaar das, dvojrota.
 Ruhe die, pokoj, klid.
 Ruht! pohov!
 Rumänien das, Rumunsko.
 Rußland das, Rusko.
 Rückstoß der, zpětný náraz.
 Rüstung die, výzbroj.

S

Salutieren, pozdravovati.
 Salz das, sůl.
 Sanität die, zdravotní sbor.
 Sappeur der, zákopník.
 Säbel der, šavle.
 Schaft der, pažba.
 Scheibchenpulver das, šupinkový prach.

Scheinstellung die, zdánlivé postavení.
 schießen! střel!ej!
 Schießwesen das, nauka o střelbě.
 Schießwolle die, střelná bavlna.
 Schiff das, loď.
 Schild das; štít.
 Schilderhaus das, strážní budka.
 Schlacht die, bitva.
 Schlagbolzen der, bicí hrot.
 Schlagbolzenmutter die, matka bicího hrotu.
 Schlagfeder die, bicí pero.
 Schließen, semknouti
 Schnarrposten der, hlásný post.
 Schraubenzieher der, vývrtka.
 Schritt der, krok.
 Schwarm der, roj.
 Schwarmlinie die, rojová čára, rojnice.
 Schuber der, šoupátko.
 Schulter die, plece, rameno.
 Schuß der, střelná rána.
 schußbereit, k ráně připraven.
 schußfertig, k ráně hotov.
 Schutzschild das, štít ochranný.
 Schützengraben der, zákop, střelecký příkop.
 Schützenmulde die, střelecká kolébka.
 Schwenkung die, zátoč.
 Schwören, přísahati.
 See die, širé moře, oceán.
 Seewehr die, námořní obrana.
 sehen, viděti.

Seite die, strana.
 Seitenhut die, boční (postranní) hlídka.
 Sekunde die, vteřina.
 Selbstbeschädigung die, sebe-poškození.
 Serbien das, Srbsko.
 Sicherung die, zajištění.
 Signal das, signál, znamení.
 silbern, stříbrný.
 Ski der, lyže.
 Soldat der, vojin, voják.
 Spaten der, rýč, lopatka.
 Sperrklappe die, závorka.
 Spielmann der, hudec; trubáč a bubeník.
 Spionage die, vyzvědačství.
 Sprengmittel das, trhačí látka.
 Spitze die, špička, špic.
 sprungweise, skočmo.
 Staat der, stát.
 Stab der, štáb.
 Stahlmantel der, ocelový plášť
 Staffel die, schůdky, stupně
 Standarte die, korouhev.
 Station die, stanice.
 Stellvertreter der, zástupce.
 Stern der, hvězda.
 Störung die, rušení.
 Strafe die, trest.
 Straße die, silnice.
 streng, přísný.
 Strennung die, rozptýlení.
 Stutz der, štuc, puška s krátkou hlavni.
 Sturm der, šturm, bouře.
 subaltern, podřízený.
 Subordination die, podřízenost, subordinace.

Subordinationsverletzung die, porušení subordinace.
 System das, soustava.

T

Tag der, den.
 Tagwache die, budiček.
 Tambour der, bubeník.
 Tapferkeit die, udatnost.
 technisch, technický.
 Terrain das, území, terén.
 Tiefgang der, ponor.
 Totschlag der, zabiti.
 Trachom der, egyptská oční nemoc.
 Tragtier das, zvíře náklady nosící.
 Train der, vozatajstvo.
 Truppe die, trupa, větší vojenský oddíl.
 Tschako der, čaka.
 Türkei die, Turecko.

U

Ubikation die, ubikace, ubytování.
 Ulane der, hulán.
 Unterabteilung die, pododdělení.
 Untergebene der, podřízený.
 Unterjäger der, podmyslivec.
 Unterkanonier der, poddělostřelec.
 Unterleibstypus der, břišní tyf.
 Unternehmung die, podnik, podnikání.
 Unteroffizier der, poddůstojník.

Unterordnung die, podřízenost.
 untersee, podmořský.
 Unterstand der, útulek.
 Unzuchtfall der, smilstvo.
 Überfall der, prepadnutí.
 Überordnung die, nadřízení.
 Überraschung die, překvapení.

V

Vedette die, pozorovací hlídka.
 Verband der, svaz, obvaz.
 Verbandplatz der, obvaziště.
 Verbandspäckchen das, obvazový balíček.
 Verbindung die, spojení, spoj.
 Verbrechen das, zločin.
 verdichten, zhustiti.
 Verdienstkreuz das, záslužný kříž.
 Verfälschung die, padělání.
 Vergatterung die, shromáždění se.
 Vergehen das, přečin.
 Verhalten das, chování se.
 Verkehrstruppe die, provozní trupa.
 Verleumdung die, utrhaní na cti.
 verlängern, prodloužiti, nastavit.
 Verpflegung die, zásobování.
 Verschuß der, závěr.
 Verschußkolben der, závor.
 versorgen, zaopatřiti, uschovat.
 verteidigungsweise, obranný.
 Vertreter der, zástupce.

Veruntreuung die, zprone-
věra.

Viceadmiral der, místoadmi-
rál.

Visierlinie die, mířící čára.

Visite die, prohlídka.

Visitierung die, přehlídka.

vor, ku předu, před

Vordermann der, předák.

Vorgesetzte der, představený.

Vorhut die, přední stráž.

Vormeister der, ná předník,
předstřelec.

Vorposten der, přední post.

Vorschub der, nadržování.

vorwärts! ku předu!

W

Wache die, stráž.

Wachdienst der, strážní služba

Wachtmeister der, strážmistr.

Wachstube die

Wachzimmer das } strážnice.

Wagen der, vůz.

Wald der, les.

Waffe die, zbraň.

Waffengattung die, druh
zbraně.

Werbung die, verbování.

Wehrgesetz das, branný
zákon.

Wehrmacht die, branná moc.

Wehrpflicht die, branná po-
vinnost.

weiter, dále.

Wirkung die, účinek.

Wischstange die, vytírací tyč.

Z

Zapfenstreich der, večerka.

Zeichen das, znamení.

Zelt das, stan.

Zeltausrüstung die, stanový
výzbroj.

Ziehung die, tažení, poloobrat.
zielen, mířiti.

Zimmer das, světnice.

Zubringer der, přinášeč.

Zucht die, kázeň.

Zug der, četa.

Zugsführer der, četař.

Zugpferd das, tahoun, tažný
kůň.

Züge die, tahy v hlavni.

Zündstift der, jehla.

Zünger das, spoušť.

Zwieback der, suchar.

